

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Medvlla Theologica

Ex Sacris Scriptvris, Conciliorvm Pontificvmqve Decretis, Et Sanctorvm Patrvm Ac Doctorum Placitis Expressa ; In qua, quidquid tum ad fidei mysteria sanè ac rectè intelligenda, & ab erroribus quibusvis secernenda, tum ad sacramenta debitè conficienda & ministranda, tum ad actiones humanas iuxta ...

Abelly, Louis

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Tractatvs II. De Deo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38954

TRACTATUS II.

De Deo.

Post tractatum de Fide, sequitur, ut de illius primario & præcipuo obiecto, nempe Deo, loquamur: cum verò duplici modo spectari possit à nobis Deus, 1. quatenus est vnus & indiuisus in essentia, 2. quatenus est trinus in personis; nos hic illum priori modo considerabimus; de eodem ut in personis trino in sequenti tractatu acturi.

Quamuis autem, quæ de Deo, utpote infinito in omni genere entis & perfectionis, dicenda forent, nullis possint terminis circumscribi, nos ex innumeris veritatibus, quæ in illius infinitæ essentia cognitione continentur, pauca tantum, easque nostro captui magis accommodatas, & fidei nostræ illustrandæ magis necessarias, excerpemus, eoque ordine proponemus, quem S. Doctor in prologo 2. quæstionis partis 1. præscripsit, cum dixit tria de Deo quæri posse, 1. an sit, 2. qualis sit, 3. qualiter operetur. Nos igitur illius vestigijs inhærentes, agemus in 1. capite de existentia Dei, in 2. de illius proprietatibus seu attributis; in 3. 4. & 5. de eiusdem operationibus; in 6. demum videbimus, quâ ratione diuina essentia clarè & perfectè à nobis cognosci possit.

C

CA

CAPVT I.

De existentia Dei.

SECTIO I.

*Quibus rationibus probari possit
Deum esse.*

Quamuis huius quaestionis propositionem pie
interdicere videatur, refugiatque animus vel
lum cogitare, quòd Dei existentia in dubium
uocari possit; nihilominus cum non desint impij, qui
testatur Propheta ps. 52. dicant in corde suo (non est D
us) & cum aliquando etiam pij tentationibus importun
circa ipsam Dei existentiam exagitentur, ideo non erit
utile breuiter hic rationes praecipuas adnotare, quibus
Theologi Dei existentiam, non quidem à priori, hoc e
per causam (quod impossibile est) sed à posteriori, hoc e
per effectus, probare solent: vt enim rectè dicit Sapien
Sap. 13. *A magnitudine speciei & creaturae, cognoscibiliter p
terit creator horum videri.* Et Apostolus ex creaturarum
consideratione, Deum ita euidenter cognosci posse dicit
vt planè asserat esse inexcusabiles eos, qui Deum per ill
non cognouerunt, vel cognitum non glorificauerunt.
Sunt autem quinque praecipuae rationes, quibus S. Doct
& cum illo communiter Theologi existentiam Dei probant.
Prima ducitur ex motu seu mutatione rerum creatur
rū; nam sensu patet, aliqua moueri seu mutari: omne aut
rem, quod mouetur, ab alio mouetur, nihil enim moue
tur, nisi prout est in potentia ad id, ad quod mouetur, sic
ut nihil mouet aliquid, nisi secundum quod est in actu, e
ducendo illud de potentia in actum; & quia non est possi
bile idem simul esse in potentia & in actu secundum
dem

dem; hinc sequitur necessario, quod oportet aliud esse mouens, aliud motum, cum autem non procedatur in infinitum, quod impossibile est, & nullâ ratione concipi potest, necesse est deuenire ad aliquem primum motorem, qui à nullo moueatur, & à quo motus omnis aliorum incipiat: & hunc dicimus Deum.

Secunda ratio ducitur ex consideratione causæ efficientis; in istis enim sensibilibus inuenitur ordo causarum efficientium; nihil enim potest esse causa sui ipsius, alioquin esset prius se ipso, nec etiam admitti potest progressus in infinitum, vt supra dictum est; quare necesse est deuenire ad aliquam primam causam efficientem, quæ à nulla alia superiori oriatur, & à qua alij omnes effectus procedant: & hæc prima causa est Deus.

Tertia ratio ducitur ex possibili & necessario; cum enim ea omnia, quæ videmus in rerum natura, possint non esse: si omnia, quæ sunt, huius conditionis essent, potuissent omnia non existere, & sic aliquando potuisset nihil esse, & ex consequenti neque modò aliquid esse; cum illud, quod potest non esse, non potuerit à se ipso incipere esse; neque etiam ab alio, si totum, quod est, tale est, vt possit non esse: quare, ne illud absurdum sequatur, admittendum est aliquod ens necessarium per se, quod semper sit, & quod aliter se habere non possit, à quo alia omnia possibiliha suum esse accipiant: & hoc est, quod vocamus Deum.

Quarta ratio desumitur ex varijs gradibus, qui in rebus inueniuntur; in illis enim inuenitur aliquid magis & minus bonum, verum, perfectum, &c. sed magis & minus dicuntur de diuersis, secundum quod diuersimode appropinquant ad aliquid, quod maxime est, ac proinde quod est optimum, verissimum, perfectissimum, & ex consequenti, quod est maxime ens; quod autem dicitur maxime tale in aliquo genere, est causa omnium, quæ sunt illius generis: vnde sequitur esse aliquid, quod in omnibus entibus est causa ipsius esse, & totius bonitatis, veritatis, & perfectionis, quæ ipsis inest: & hoc dicimus Deum.

Quinta denique ratio ducitur ex gubernatione rerum videmus enim, quòd aliqua, quæ cognitione carent, licet corpora naturalia, operantur propter finem quem: quod apparet ex hoc, quia semper aut frequentius eodem modo operantur, vnde patet, quòd non à casu, sed ex intentione perueniunt ad finem: ea verò, quæ cognitione carent, non tendunt in finem, nisi directà ab aliquo cognoscente & intelligente; est igitur in rerum naturam quod perfectissimum intelligens, à quo res omnes naturales in suos fines diriguatur: & hoc dicimus Deum.

His rationibus ex S. Doctore desumptis duas alias magis populares addere possumus; i. est, quâ vititur S. Anthonii libro contra gentiles, vbi Deum esse probat conflictu perpetuo elementorum inter se, ob contrarias qualitates, quibus constant; quo quidem conflictu licet se perpetuo infestent, & ad mutuam destructionem continuo tendant, tamen illà non obstante conseruantur, perseverant in omnem temporum longinquitatem. *qui fieri non posset, inquit ille S. Pater, vt ista omnia inuicem confligant & contraria durarent, & conseruarentur, nisi summus aliquis esset moderator ac Dominus, qui ea sociaret, cuius elementa ipsa, velut heri famuli, ad nutum obtemperarent.*

Ratione diuersa S. Gregorius Nazianzenus orat. 4. pulchritudine, ordine, situ, dispositione, proportione, & rerum omnium huius vniuersi, ac præsertim (vt cetera dicantur) ex tam constanti tamque mirabili cœlorum motu, solisque accessu & recessu demonstrari posse existimat, esse aliquem summum creatorem & conseruatores qui hæc omnia tam diuersa regat ac moderetur. Et Chrysostronus hom. non à ad pop. Antiochenum ait, certaturas tam clarè suum conditorem prædicare, vt neque Scythia, neque barbarus, neque Indus, neque yllà alia gens sit, quæ hanc vocem omni tubâ clariorem intelligere non possit.

SECTIO II.

Quibus rationibus demonstrari possit vnum esse Deum, & non plures.

Huius veritatis de unitate Dei demonstratio, ex procedenti de eiusdem Dei existentia necessario sequitur; vt enim recte dixit Tertul. lib. 1. contr. Marcion. cap. 3. *Deus, si non vnus est, non est; & S. Athan. in lib. cont. gentil. Deos esse multos, perijngit esse, ac nullos dicere.*

Vt tamen hæc veritas adhuc clariùs innosceat, variæ suppetunt rationes, quas SS. Patres scriptis suis inferuerunt, ex quibus aliquot seligemus.

Primam ducere possumus ex ipso naturali instinctu hominum, qui vel in medijs gentilitatis erroribus, tamen communi sermone Deum vnicum semper agnouerunt. Nam & cum iurant, vt ait Lactantius lib. 2. inslitut. Christ. c. 1. & cum gratias agunt, non Iouem, aut Deos multos, sed Deum nominant; adeo ipsa veritas cogente naturâ etiam ab inuitis peccatoribus erumpit.

Secundam rationem desumit S. Athanas. sup. ex ordine & administratione huius mundi: *Non enim, inquit, si plures essent rerum creaturum principes, seruari posset eiusmodi vniuersitatis ordo, sed omnia confusa & perturbata forent; cum vnusquisque omnia ad suum arbitrium traheret.*

Tertiam adhuc rationem nobis suggerit Boëtius lib. 4. de consol. prof. 10. ex eo, quod Deus est summè bonus & summè perfectus, adeoque summum creaturæ bonum; si enim hæc illi summa bonitas & perfectio deesset, iam non esset Deus; omnes enim in eo conueniunt, vt Deum esse sentiant illud, quod optimum & perfectissimum est, & quo nihil melius & perfectius excogitari potest: atqui si essent exemp. gratiâ duo Dij, totidemque summa bona, vnum alterum non esset, atque adeo mancum & defectuosum esset; quia deesset illi summum bonum, quod esset alter Deus, à quo diuersus esset: vnde sequitur esse tantum vnum Deum, nec plures esse vllò modo posse.

SECTIO III.

An possit à nobis aliquod nomen Deo imponi, & qualiter nominari debeat.

AD priorem quaestionis propositae partem cum distinctione respondendum est; si enim sermo sit de nomine, quod essentiam diuinam perfecte & distincte, sicuti est, significet, certum est (ut docet S. Thom. 1. p. q. 13. a. 1.) nullum tale nomen à nobis, quamdiu viatores sumus, posse vel exprimi, vel concipi: cum enim nomina sint signa & expressiones conceptuum, quos de rebus formamus, eo tantum modo possumus res aliquas per nomina exprimere, quo eas concipimus, & cognoscimus; atqui diuina essentia non potest à nobis, quamdiu viatores sumus, perfecte, ut in se est, percipi & cognosci, ergo nec villo nomine perfecte, ut in se est, exprimi aut explicari. Vnde communiter SS. Patres vocant Deum innominabilem, ineffabilem, &c. & S. August. in ps. 85. *Facilius, inquit, dicimus, quid Deus non sit, quam quid sit: terram cogitas, non est hoc Deus; omnia cogitas, quae sunt in terra, in mari, in caelo, non est hoc Deus: hoc solum possum dicere, quid non sit Deus, non quid sit.*

Quod si quaestio intelligatur de nomine, quo, licet imperfecte, exprimamus naturam diuinam, aut eius aliquam perfectionem, prout à nobis in hac vita concipi potest, certum est eo modo posse à nobis Deum nominari; hinc videmus in scripturis tot illi nomina tribui, illaque vocari Dominum, Deum, Omnipotentem, aeternum, &c. vnde S. August. tract. 13. in S. Ioann. *Omnia, inquit, possunt dici de Deo, & nihil digne dicitur de Deo; nihil latius hac inopiâ: quæris congruum, non inuenis; quæris quoquo modo dicere, omnia inuenis.*

Iam ut ad secundam quaestionis propositae partem respondeatur, multiplici distinctione opus est; eorum enim nominum, quae Deo tribui possunt, alia sunt negativa, per quæ

quæ profitemur nihil in Deo defectuositatis aut imperfectionis reperiri, vt, quando dicimus illum esse increatum, immutabilem, immensum, &c. alia verò sunt affirmatiua, per quæ aliquam illius perfectionem prout à nobis concipitur exprimimus, vt, quando dicimus Deum esse sapientem, iustum, sanctum, &c. In quibus nominibus duo debent considerari, vt rectè monet S. Doctor. sup. art. 3. scilicet id, quod illis nominibus significatur, & modus, quo significatur; quantum ad id, quod significatur, nomina illa Deo propriè competunt & magis quàm creaturis; quantum verò ad modum significandi, non propriè dicuntur de Deo; cum habeant modum significandi, qui creaturis magis quàm Deo competit.

Rursus nomina affirmatiua, quæ de Deo dicuntur, alia sunt absoluta, vt, quando Deus dicitur sapiens, bonus, &c. quæ quidem nomina (vt rectè notat S. Thomas art. 2.) Deum significant, non prout in se est, sed prout à nobis intelligitur in hac vita: cum enim intellectus noster ex creaturis Deum cognoscat, sic illum cognoscit, sicut illum creaturæ representant per illas perfectiones, quas ab eo participant; vnde (vt ait S. Doctor) cum dicimus (Deus est bonus) sensus est, id, quod bonitatem dicimus in creaturis, præexistere in Deo, sed secundum alium longè imò infinite excellentiorem modum, & sic de alijs. Alia verò nomina sunt relatiua, qualia sunt illa, quæ aliquam Dei perfectionem significant cum relatione ad creaturas, vel potiùs creaturarum ad Deum (creaturæ siquidem realem ad Deum habent relationem, non Deus ad illas) vt, quando vocamus illum creatorem, redemptorem, iustificatorem, &c.

Alia denique sunt nomina, quæ solius Dei sunt propria, vt, quando vocatur æternus, infinitus, immensus, &c. hæc enim nomina soli Deo competunt, nec vllis creaturis possunt communicari: alia verò, quæ aliquo modo sunt ipsi cum creaturis communia, vt, cum dicitur iustus, sapiens, fortis, &c. hæc enim nomina etiam de creaturis suo modo dici possunt.

Est autem obseruandum vnum esse illi præ cæteris maximè proprium, scilicet hoc nomen (Deus) quod licet ab aliqua eius operatione deriuetur nimirum à contemplatione (ex verbo enim Græco θεῶσθαι, quod significat considerare seu contemplari, formatum est nomen θεός, à quo vox Latina, Deus) tamen communiter pro ipsa Dei natura significanda vsurpatur; vnde dicit Tertul. lib. cont. Heretog. *Deus, substantia ipsius nomen est, id est diuinitatis; Dominus verò non substantia sed potestatis; & eo sensu dicit S. Doctor c. 3. art. 9. nomen illud esse incommunicabile creaturis, cum natura diuina illis communicari non possit; vnde, quando in scripturis, aliquibus creaturis tribuitur, vt ps. 81. Ego dixi: Dy estis, hoc tantum improprie & secundum quamdam imperfectam similitudinem, non autem secundum propriam & formalem ipsius nominis significationem intelligendum est.*

CAPVT II.

De Attributis Diuinis.

SECTIO I.

An, & quomodo attributa Dei inter se & ab eius essentia distinguantur.

P Et attributa Dei nihil aliud intelligimus, quàm id, quod per nomina Dei significari supra declarauimus, scilicet prædicata aliqua, quibus vel diuina natura, vel illius perfectiones secundum nostrum concipiendi modum exprinnuntur; vnde quæstiones eadem, quæ fiunt de attributis, etiam de nominibus Dei fieri possunt: vt in voce attributorum, tum vt apud Theologos magis vsitata, tum etiam vt magis apta ad illa declaranda,

Claranda, quæ de diuinis perfectionibus dicenda sunt: sicut enim nomen Dei, naturam eius præsertim designat; sic attributa, ipsius naturæ perfectiones & proprietates tanquam ipsi adiunctas, prout à nobis imperfecte concipiuntur, expressius significant.

Hoc igitur supposito, ad quæstionem propositam respondendum est cum distinctione, si enim sermo sit de attributis diuinis, prout sunt reipsa in Deo, dicendum est illa nec ab essentia diuina, nec etiam inter se vlllo modo esse distincta: si verò de iisdem loquamur, prout à nobis in hac vita concipi possunt, dicendum est illa distincta esse tam ab essentia diuina, quam inter se, non quidem realiter, sed per rationem.

Vt hæc assertio facilius intelligatur, notandum est, quòd quamuis Deus in se sit maximè simplex, vt sectione sequenti dicitur; quia tamen in vnica illa sua & simplici essentia, omnes perfectiones & excellentias posibles continet, nec possumus secundum nostrum imperfectum concipiendi modum tantam perfectionum varietatem in vno simplici ente concipere; ideo noster intellectus indiget varijs & distinctis conceptibus, quibus illarum diuinarum perfectionum species aliquas in se exprimat, ad instar illarum, quas in rebus creatis inesse cognoscit, & sic illas diuinas perfectiones per conceptus varios distinguit (quod Theologi vocant distinguere ratione) licet in se nullo modo distinguantur, sed sint vnica & simplicissima ipsius Dei perfectio.

Hæc assertio sic explicata continet veritatem, quæ medium locum tenet inter duos errores oppositos, primus est Gilberti Porretani, qui (vt refert S. Bernardus serm. 8. in cant.) dicebat sapientiam, iustitiam, & reliqua diuina attributa ab ipso Deo esse realiter distincta, ac proinde sapientiam, quæ Deus est sapiens, iustitiam, quæ iustus est, imò & diuinitatem, quæ Deus est, non esse Deum, sed quid ab eo realiter distinctum.

Alius error huic oppositus fuit Aëtij, Eunomii, & aliorum, qui (vt refert S. Epiphanius hæresi 76. & S. Basil. lib.

cont. Eunomium) nullam distinctionem conceptus & rationis inter attributa diuina recipere volebant, sed permiscebant & confundebant omnia, quæ de perfectionibus diuinis dici aut cogitari poterant, asserentes omnem illam distinctionem in sola nominum prolatione consistere, & cum vocibus dissolui & euanescere.

Iam probatur assertio, & simul errores illi refelluntur ex eo, quod in Scripturis sacris Spiritus Sanctus diuersos nobis de diuinis perfectionibus conceptus suggerit; aliter enim de misericordia, aliter de iustitia loquitur, aliter de omnipotentia, aliter item de sapientia, & sic de alijs: unde, qui istos conceptus scripturæ verbis expressos confunderet, & vnum pro altero promiscuè acciperet, sensum omnem scripturarum euerteret: unde sequitur nos rectè posse varijs & distinctis conceptibus diuinas perfectiones exprimere & enunciare; neque enim aliter nobis de Deo loquendum est (vt ait S. Hilarius lib. 5. de Trinit.) quàm sicut ipse ad intelligentiam nostram de se loquutus est, proindeque attributa illa Dei, secundum nostrum concipiendi modum, esse aliquo pacto inter se distincta; atqui non sunt distincta realiter, hic enim fuit error Porphyriani, qui in Concilio Rhemensi ab Eugenio Papa damnatus est; ergo distincta sunt tantummodo per rationem.

Probatur 2. ex S. Basil. loco citato, vbi dicit, nullum esse nomen, quod totam Dei naturam comprehendat, & quantum satis est, explicet, quare multa esse ac diuersa, quæ singula propriam habent significationem. Et ex S. Greg. Nysseno, qui lib. 1. aduersus eundem Eunomium assertit vniuscuiusque nominis, quod de Deo dicitur, propriam ac singularem esse notionem. Et appositè S. Cyril. Thesi 31. contra Eunomianos, *Non potest, inquit, humana natura maius aliquid, quàm ipsa sit, de Deo dicere; nostro enim proprio modo intelligimus ex istis, quæ in nobis sunt, maiorum exemplum sumentes, vt qui in parua tabula cælestem describunt circulum.*

An autem præter illam distinctionem rationis inter attributa diuina, aliqua alia distinctio formalis admit-
tenda

tenda sit. An item distinctio illa, siue formalis, siue quacumque alia, fieri debeat cum respectu ad proprietates creaturarum realiter inter se distinctas, non est nostri instituti curiosius inquirere; sufficit nobis, vt in illorum Dei attributorum notione, sciamus fide diuinam credendum esse aliquam inter illa reperiri distinctionem, illamque non esse realem; liberum relinquimus cuique illam, siue vt formalem, siue quocumque alio modo concipere, dummodo intra veritatis limites suos conceptus exercere velit.

SECTIO II.

An diuina essentia sit omnino simplex.

Supponimus perfectam simplicitatem consistere in exclusione cuiuscumque compositionis, diuisionis, & potentialitatis, ac proinde dicere summam actualitatem.

Hoc breuiter supposito, dicendum est essentiam diuinam esse cuiuscumque compositionis, diuisionis, & potentialitatis prorsus expertem, ac proinde omnino simplicem:

Probatur 1. ex scriptura. Exod. 3. *Qui est, misit me ad vos,* &c. quibus verbis scriptura de Deo tanquam de ente maxime simplici loquitur.

Probatur 2. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. vbi definitum est Deum esse vnā substantiam, seu naturam omnino simplicem.

Probatur 3. ex S. Aug. lib. 11. cap. 10. de Ciuit. vbi dicit *solam naturam diuinam esse simplicem; quia nihil habet, quod possit amittere, nec in ea aliud est habens, aliud, quod habetur.* Et S. Greg. lib. 16. cap. 21. Mor. *Natura Dei est simplex, nec aliud ipse, aliud dies eius sunt; Deus enim hoc est, quod habet.*

Probatur 4. ratione, quia, cum Deus sit primum ens in genere perfectionis; omne id, quod perfectius est, debet et Deo inesse: atqui ceteris paribus perfectius est habere om-

nam & quamlibet perfectionem consistentem in vna tantum simplici entitate, quam in aliqua entitate composita, confluente ex coniunctione plurium inter se: ergo, &c.

Ex hac veritate sic probata refellitur error Anthropomorphitarum, qui (vt refert S. Epiph. hæresi 70.) asserunt Deum habere aliquod corpus; cuius erroris falsitas, præter ea, quæ supra dicta sunt, manifestè conuincitur ex ijs Christi verbis S. Ioan. 4. *Spiritus est Deus*, quorum verborum auctoritate vtitur S. Epiph. supra & alij SS. Patres ad illam hæresim refellendam.

Cum igitur, ut ex dictis patet, Deus sit omnino simplex, hinc sequitur (vt rectè docet S. Thomas 2. 2. p. q. 3.) illum nullo modo esse compositum, siue ex essentia & existentia, siue ex genere & differentia, siue ex potentia & actu, siue ex substantia & accidentibus; cum omnes isti compositionis modi, eius perfectissima simplicitati supra assertæ & probatæ repugnent, ac proinde illum esse actum purissimum & simplicissimum.

SECTIO III.

An, & quâ ratione diuina essentia in sua simplicitate contineat omnes verum omnium perfectiones.

Dicendum primò omnes rerum omnium perfectiones in Deo contineri. Ita S. Thom 1. p. q. 4. a. 2.

Probat 1. ex scriptura. Exodi 3. vbi Deus Moysi eius conspectum desideranti dicit: *Ostendam tibi omne bonum.* Pf. 49. *Pulchritudo agri mecum est.* Prou. 8. *Mecum sunt diuitia & gloria & opes.*

Probat 2. ex S. Dionys. lib. de Diu. Nom. cap. 5. *Cuncta continet Deus secundum superexpensam simplicem infinitatem suam.* Et S. Aug. lib. 4. de Trinit. cap. 1. *Vnum est Deus verbum, per quod facta sunt omnia, quod est incremutabilis verbum.*

ritas, ubi principaliter & incommutabiliter sunt omnia simul, non solum quæ nunc sunt in hac uniuersa creatura, verum etiam quæ fuerunt, & quæ futura sunt, ubi nec fuerunt, nec futura sunt, sed tantummodo sunt, & omnia uita sunt, & omnia unum sunt.

Probatur 3. hæc ratione, quæ utitur S. Thom. loco cit. quidquid perfectionis est in effectu, oportet inueniri in causa effectiua; quidquid enim habet effectus, illud habet à sua causa efficiente, & nemo dat, quod non habet; cum ergo Deus sit prima causa effectiua rerum omnium, oportet omnium rerum perfectiones in illo præexistere.

Dicendum 2. rerum creaturarum perfectiones, licet omnes in Deo sint, non uno tamen eodemque modo esse, sed quasdam esse in ipso formaliter, alias uero solum eminenter. Quod ut melius intelligatur, notandum est perfectiones, quæ in rebus creatis reperiuntur, duplicis esse generis: quædam enim (ut obseruat S. Anselmus in Monol. c. 14. & ex eo Theologi) dicuntur perfectiones simpliciter simplices, quæ scilicet tales sunt, ut nullam secum imperfectionem habeant adiunctam, nec cum uia alia perfectione maiori uel æquali sint in eodem ente impossibiles, quales sunt sapientia, iustitia, &c. & hæc perfectiones, sunt formaliter in Deo: alie uero dicuntur perfectiones secundum quid, quæ, licet sint quadam entis perfectiones, aliquam tamen imperfectionem habent sibi admixtam, uel repugnantiam & incompatibilitatem in eodem ente cum alia maiori uel æquali perfectione, ut sunt qualitates & perfectiones rerum corporearum; illæ autem perfectiones cum uerè in Deo sint (ut supra probatum est) & formaliter, hoc est, secundum propriam rationem in eo esse non possint, ut per se patet; sequitur, ut sint eminenter, hoc est modo quodam infinitè meliori & excellentiori, quam sint in ipsis creaturis.

Quamuis uero totius entis creati perfectio in Deo sit alterutro ex his duobus modis, non tamen propterea creatura qualibet potest dici Deus; ipsa enim semper in

seremanet infinite à Deo distans, ac proinde omnino distincta, quod hic obseruamus contra quoddam Wicleffii delirium, qui (vt notat Thomas Waldensis lib. 1. Doctrin. fid. c. 1.) assererat propter illud esse, quod habent creaturæ in Deo, quamlibet creaturam esse & posse dici Deum; quod ipse ibidem refellit, tanquam non solum à veritate nostræ fidei, sed etiam à ratione naturali prorsus alienum.

Hinc etiam similiter refellitur Seruetus, qui eò vsque insanix progressus est, vt in epistol. 6. ad Calui. diceret Deum in lapide verè & propriè esse lapidem, in trunco truncum, & sic in alijs, oblitus nimirum Sap. 13. *Quantò his dominator eorum speciosior est.*

SECTIO IV.

An Deus sit immutabilis.

Catholicâ Fide tenendum est Deum esse omnino immutabilem, id est omnis mutationis omnino expertem.

Probatur 1. ex scriptura: Num. 23. *Non est Deus, ut filius hominis, vt mutetur*: Malach. 3. *Ego Dominus, & non mutor*: S. Iacob. 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.*

Probatur 2. ex S. Aug. in illa verba Psalm. 89. *A saculo & vsque in saculum tu es Deus, vbi sic loquitur: Non dicit Propheta à saculo, tu fuisti, & vsque in saculum tu eris, sed presentis significationis verbum posuit, insinuans Dei substantiam omnino modo incommutabilem, vbi non est, fuit, aut erit, sed tantummodo est; ad quæ verba appositè S. Bernardus serm. 31. in Cant. *Tolle, fuit & erit, vnde iam transmutatio aut vicissitudinis obumbratio?**

Probatur 3. ratione, quia (vt ait S. Aug. epist. 10.) omnis mutatio aut in peius est, aut in melius; atqui Deus neque in peius, neque in melius mutari potest; ergo omnino mutari non potest.

Obijcies multa reperiri in scripturis, quæ mutationem aliquam

aliquam in Deo significare videntur: Genes. 6. dicit Deus. *Pœnitent me fecisse hominem.* Ierem. 18. *Si gens illa egerit pœnitentiam à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitavi.* Respondetur omnes istas & similes locutiones debere accipi figuratè & metaphorice, in hisque Deum se nostro imperfecto concipiendi modo accommodare, vt significet ita se exterius gerere, ac si verè sententiam mutaret, cum tamen re verà in se immutabilis perseveret, ac semper eodem modo se habeat; & hæc facilius intelligi poterunt, sicutque euidentiora ex ijs, quæ dicentur, cum de operationibus ad intellectum & voluntatem Dei pertinentibus agetur.

SECTIO V.

An Deus sit æternus?

Aternitas communiter à Theologis definitur, interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio, quæ definitio desumitur ex Boëtio lib. 5. de cons. & ante Boëtium hanc attigit S. August. in Ps. 101. vbi dicit, quod in æternitate nihil est præteritum, quasi iam non sit; nihil est futurum, quasi nondum sit; sed non est ibi, nisi, est, & lib. 2. conf. cap. 11. *Quis tenebit illud (cor scilicet hominis) & affiget illud, vt paululum stet, & paululum rapia: splendorem semper stantis æternitatis, & videat esse incomparabilem, & videat longum tempus non nisi ex multis prætereantibus moribus, qui simul extendi non possunt, longum fieri, non tamen præterire quidquam in æterno, sed totum esse præsens.*

Ex quibus colligitur differentia duplex inter æternitatem & tempus; prima, quod tempus principio & fine clauditur, æternitas verò nec principium nec finem habet; secunda, quod tempus est in perpetuo fluxu, æternitas autem tota simul est, nec vllam patitur successi-
onem.

Hoc breuiter prænotato, ad quæstionem propositam dicendum est Deum esse æternum æternitatemque solius Dei esse propriam. Ita S. Th. Hæc

Hæc veritas, qua de fide est, constat i. ex scripturis. Deut. 32. *Vivo ego in æternum.* Dan. 6. *Ipsè est Deus & iuens & æternus in sæcula.* 1. Timoth. 6. *Solus habet immortalitatem.*

Secundò ex Concil. Lateranensi cap. 1. sub Innocentio I. vbi statuitur firmâ fide credendum esse, quòd solus Deus sit æternus.

Eadem veritas à SS. Patribus asseritur, inter quos Isidorus Pelusiota Lib. 3. epist. 149. hanc optimè explicat his verbis: *Æternitas velut sempiterna vitalitas est, ideo de sola ea natura, qua in ity est expe: & eodem modo se habet, vsurpari consuevit: etenim immortale de eo quoque, quod, cum ortum habuerit, minimè tamen moritur, hoc est de angelo & anima, pronunciaripotest; atque item incorruptibile de ijs, qua facta sunt, sed corruptione sunt omni potiora; at æternum propriè diuina soli essentia conuenit.*

Ex dictis colligitur, non tantum Deum esse æternum, æternitatemque illius solius esse propriam, sed etiam omnia illi in æternitate sua esse præsentia; quod melius explicare non possumus quàm verbis Petri Damiani O-pulc. 36. cap. 8. vbi sic loquitur: *Omnipotenti itaque Deo non est heri vel cras, sed hodie sempiternum, cui nihil desinit, nihil accidit; cui nihil est varium, nihil à se diuersum: illud hodie, æternitas est incommutabilis, indefectina, inaccessible, cui videlicet nihil addi, nihil valet imminui; & omnia, qua apud nos elabendo discurrunt, aut per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie stant, & immobiliter perseverant; in illo scilicet hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus iste sum-*

psit originem in illo, iam & ille nihilominus est, quo iudicandus est per æterni iudicij æquitasem.

SSSS

SE-

SECTIO VI.

An, & quâratione Deus sit vbique
presens.

Cum duo sint, quæ rem quamlibet existentem necessariò consequantur, scilicet duratio & locus; & quidquid est, aliquando & alicubi esse oporteat, illudque nihil esse dicatur, quod nunquam & nusquam existit; ideo post considerationem æternitatis, quam ad instar durationis in Deo concipimus, agendum est de perfectione illa, per quam ipse rebus creatis presens esse concipitur, quæ quidem à Theologis immensitas vocatur.

Dicendum est igitur Deum per illam suam immensitatem vbique realiter præsentem esse. Est de Fide.

Et probatur 1. ex scripturis. Ierem. 23. *Cælum & terram ego impleo.* Pl. 138. *Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades: Act. 17. Non longè est ab vnoquoque nostrum. In ipso enim vivimus, & mouemur, & sumus.*

Probatur 2. ex S. Athan. in symb. *Immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus Sanctus: & S. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 1. Deus vbique est, sine vilo situ presens, sine habitu omnia continens, sine loco vbique totus.*

Probatur 3. quia si Deus realiter vbique non esset, sed ab aliquibus locis abesset (vt quidam hæretici dixerunt) sequeretur eum non esse in omni genere perfectionis infinitum; deesset enim illi præsentia in aliquo loco, quæ est quedam perfectio: sequeretur præterea eum moueri posse de loco in locum, quod est absurdum, & eius immutabilitati repugnans.

Iam quod spectat ad modum, quo Deus vbique esse concipitur; cum res creatæ duobus tantum modis dici possint esse alicubi; vel circumscriptiue, cum scilicet totum toti loco & partes totius loci partibus respondent; vel definitiue, cum totum in toto loco est, & totum in qualibet

bet parte loci, sicut in corpore hominis inest anima; Deus neutro ex his duobus modis dici potest rebus creatis esse praesens: non circumscriptiue, cum non constet partibus, quae diuidi aut extendi possint: unde S. Aug. epist. 57. ad Dardanum, *In eo ipso (inquit) quod dicitur Deus ubique diffusus, carnali resistendum est cogitationi, & mens à corporis sensibus euocanda, ne quasi spatio à magnitudine opinemur Deum per cuncta diffundi.*

Nec etiam definitiue, cum eius praesentia nullo definitur loco; ita ut dicendum potius sit (ut notat Boëtius) quod Deo locus omnis sit praesens, quam quod Deus in vno sit loco.

Cum igitur, neutro ex his duobus modis Deus praesens sit, & tamen verè ac realiter ubique sit, restat, ut alio quodam longè perfectiori modo, licet inexplicabili, illum ubique esse concipiamus: de illo autem diuinæ immensitatis inexplicabili modo variè loquantur SS. Patres, S. Greg. lib. 16. mor. cap. 15. dicit, quod *in circumscriptus Dei Spiritus omnia intra semetipsum habet, quæ tamen & implendo circumdat, & circumdando implet, & sustinendo transcendit, & transcendendo sustinet.*

S. Ioannes Damasc. lib. 1. cap. 8. de fide vocat diuinitatem *implentem omnia, & à nullo comprehensam, sed potius amplectentem omnia & continentem, & supra eminentem, & sine ulla iniquatione substantijs omnibus insistentem, & ultra omnia.*

Petrus Damianus Opusc. 36. *Ipsè Deus, inquit, manet super omnia, ipse infra omnia, ipse intra omnia, ipse extra omnia; superior est per potentiam, inferior per sustentationem, interior per subtilitatem, exterior per magnitudinem.*

Querunt hinc aliqui, an Deus sit extra huius mundi ambitum in spatijs imaginarijs, quæ illic esse concipiuntur? Responderetur breuiter Deum non esse in illis spatijs, tanquam in locis realibus; cum ibi nulla sit substantia, nullum accidens, sed merum inane; nec etiam huius mundi terminis eius immensitatem definire: ac proinde concipere debemus Deum extra mundum eodem modo esse, quo fuit, antequam ipsum è nihilo crearet mundum: *Vbi erat Deus*

Deus (inquit S. Bernardus lib. 5. de Confid. c. 6.) *antequam mundus fieret, ibi nunc est; non est, quod quæras ultra, ubi erat; præter ipsum nihil erat; ergo in se ipso erat.*

SECTIO VII.

An Deus sit in omni genere perfectionis infinitus.

Quoniam diuinarum perfectionum nec numerus nec finis est, omnia, quæ de illis dici possunt, vno verbo concludemus, si dixerimus Deum esse in omni genere entis & perfectionis infinitum. Est de fide; & vt sic, definitum est in Conc. Lateranensi cap. 1. sub Innocentio III. & præterea probari potest ex scripturis: Ps. 44. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis; & magnitudinis eius non est finis.* Baruc. 3. *Magnus est, & non habet finem; excelsus & immensus.*

2. Ex S. Dionysio lib. de Diu. Nom. cap. 9. *Magnus est Deus, & supra omnem magnitudinem, & omnem transiens infinitatem.* & S. Damasceno lib. 1. de Fide cap. 4. *Deus infinitus est, & incomprehensibilis, & hoc vnum de illo potest comprehendi, quod sit incomprehensibilis & infinitus.*

Illud præterea constat ex eo, quod, cum nihil possit excogitari Deo maius vel melius, ac ipse Deus de facto habeat in se perfectiones omnes possibles; hinc sequitur illum esse infinite perfectum, ita vt præter ipsum nihil tale possit reperiri; quia quodcumque ens possit excogitari & quantumlibet perfectum, vna tamen perfectio semper illi deerit, scilicet esse ab omni alio

independens: quidquid enim non est Deus, essentialem ab illo dependentiam habet.

CA.

CAPVT III.

De Scientia Dei.

SECTIO I.

An sit in Deo scientia, & qualis illa sit.

Nomine scientiæ hîc non intelligimus illam, quæ vulgò à Philosophis definitur cognitio rei per causas, sed in genere, perfectam, certam & claram cognitionem cuiuslibet veritatis, seu cuiuslibet rei cognoscibilis: & eo sensu de fide est in Deo esse scientiam. Hoc manifestè pluribus in locis scriptura testatur: Hester 14. *Domine, qui habes omnium scientiam: ad Rom. II. O altitudo diuitiarum sapientia, & scientiæ Dei.*

Non est hîc opus plura scripturæ vel sanctorum Patrum proferre testimonia in afferenda tam clara & perspicua veritate, cum nulli dubium sit, quin Deus maximâ & perfectissimâ intelligentiâ & scientiâ præditus sit.

Restat igitur videndum, qualis sit illa Dei scientia: quod, vt à nobis utcumque intelligatur, obseruandum est scientiam illam diuinam ab humana longè diuersam esse, vnde per prophetam dixit Deus Isaiæ 55. *Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ, &c.* & S. August. lib. 2. quæst. 2. ad Simplicianum, *cum dempsero (inquit) ab humana scientia mutabilitatem, & transitus quosdam à cogitatione, &c. in cogitationem, cum hac cuncta detraxero, & reliquero solam veritatem certam atque inconcussam veritatis unâ atque aternâ contemplatione cuncta collustrantis, imò non reliquero (non enim hoc habet humana scientia) sed pro viribus cogitauero; insinuat mihi utcumque scientia Dei.*

Cum autem in humana scientia tres præsertim defectus

Aut reperiantur, 1. quòd sit accidentalis, 2. quòd ab ob-
jecto suo pendeat, & à rebus ipsis hauriatur, 3. quòd varia
sit & multiplex; cùm multis rationibus, demonstrationi-
bus & argumentis constet, ac præterea pro varietate ob-
jectorum cognitorum etiam in se varietur: dicendum est
nullum horum defectuum in scientia Dei reperiri, unò
perfectiones oppositas illi inesse.

Primò enim scientia Dei non est accidentalis, sed est i-
psa Dei substantia: cùm enim (vt ex antedictis constat)
nulla in Deo compositio esse possit, nihilque in eo sit, nisi
simplicissima & perfectissima substantia; & aliunde cer-
tum sit in illo scientiam & intelligentiam reperiri; inde
sequitur scientiam & intelligentiam Dei non esse aliud
quàm ipsam Dei substantiam, vnde Synesius lib. de in-
somnia, Deo (inquit) sola ad cognoscendum natura satis
est.

Secundò scientia Dei non hauritur à rebus, quas co-
gnoscit, sed ipse Deus omnia in sese & in natura sua co-
gnoscit, vnde S. Ambros. cap. 1. tract. in symb. Licet, in-
quit, omnia caelestia & terrestria ac minima quaeque perspicit
Deus; nihil tamen extra se intelligere, sed singula in se intueri
dicitur: & S. Dionysius lib. de diuinis Nom. cap. 7. Non ex
ijs, quae sunt, inquit, ea, quae sunt addiscens, nouit diuina mens;
sed seipsa, & in seipsa secundùm eam scientiam, quae omnium est
causa, &c. non secundùm exemplar intentus singulis, sed secun-
dùm unicam causae præstantiam omnia cognoscens.

Vnde S. Thom. 3. p. q. 4. a. 6. ex eo, quòd Deus perfe-
ctè comprehendit suam essentiam, tanquam primam &
necessariam omnium rerum creatarum causam, conclu-
dit, Deum in ea sic cognita cognoscere omnes creaturas;
cùm ad perfectam comprehensionem alicuius causae re-
quiratur, vt in ea sic cognita, omnes eius effectus cognos-
cantur.

Tertiò denique scientia Dei non est multiplex, nec va-
ria aut mutabilis, sed vna & simplicissima, Deusque vnico
& simplicissimo intuitu omnia ab æterno cognoscit, & e-
odem semper ac inuariabili modo cognoscit: cùm enim
scien-

scientia Dei (vt dictum est, sit eius substantia, & illa simplex & simplicissima, ac in se omnino immutabilis, sequitur, vt & de scientia eius idem omnino dicti debeat: vnde S. Aug. lib. de Ciuit. cap. 10. explicans, quo sensu in scriptura spiritus diuinæ intelligentiæ dicatur multiplex, *Ceterum* (inquit) *dictus est in scripturis sanctis Spiritus Sapiens multiplex, eo quod multa in se habeat; sed qua habet, hæc & est & ea omnia vnus est; neque enim multa, sed vna sapientia est in qua immensi quidam sunt atque infiniti rerum intelligibilium thesauri: & Petrus Damianus Opusc. 36. cap. 7. Deo* (inquit) *nec nouum aliquid penitus accedit, nec aliquid ab eo per temporis momenta recedit; sed nec diuersis obrutibus diuersa considerat, vt, cum intendit præteritis, vacet à præsentibus vel futuris; vel rursus, cum præsentia suo futura considerat, oculos à præteritis auertat, sed vno duntaxat ac simplici præsentissima maiestatis intuitu simul omnia comprehendit, neque hoc confusè atque inexplicatè, sed omnia discernit, ac iuxta proprietatem suam quaque distinguit.*

SECTIO II.

Quodnam sit obiectum Scientiæ Diuinæ, seu quasnam res Deus cognoscat.

Certum est 1. Deum se per suam essentiam perfectissimè intelligere & cognoscere. *Quæ sunt Dei* (inquit Apostolus 1. Cor. 2.) *nemo cognouit, nisi Spiritus Dei, qui in ipso est.* Et certè, si Deus aliquid intelligit & cognoscit, vt certissimum est, nullum excellentius nec dignius habere potest obiectum intelligentiæ ac cognitionis suæ quam seipsum, vt per se patet.

Certum est 2. Deum se non solum perfectissimè intelligere, sed etiam comprehendere. Id patet ex citato Apostoli loco, ubi dicitur, quod *Spiritus Dei scrutatur omnia, etiam profunda Dei.* Id etiam probat S. Thom. 1. p. q. 14. a. 3. ex eo quod Deus tam perfectè cognoscit se ipsum, quam est in se cognoscibilis; quia tanta est virtus Dei in cogno-

cognoscendo, quanta est eius actualitas in existendo; unde sequitur, quod se comprehendit: rem enim aliquam comprehendere, nihil est aliud, quam illam tam perfecte cognoscere, quam est cognoscibilis.

Certum est 3. Deum cognoscere omnes alias res à se distinctas, non tantum vniuersim & in genere, sed etiam sigillatim & in particulari. Hoc euidenter constat ex scriptura: Iob. 28. *Ipsè fines mundi insuetur: & omnia, quæ sub celo sunt, respicit: Pl. 49. Mea sunt omnes feræ sylvarum, iumenta in montibus & boues. Cognouit omnia volatilia cæli. Præsertim verò testantur scripturæ Deum distinctè cognoscere actiones, verba, cogitationes vniuscuiusque hominum. Pl. 138. Domine, probasti me, & cognouisti me, &c. intellexisti cogitationes meas de longè, &c. Iob. 31. Nunc ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat? Hebr. 4. Pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, &c. & non est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius, &c.*

Probat in super eadem veritas ex eo, quod nihil est omnino in rebus creatis, ad cuius productionem & conseruationem Deus vt causa prima concurrere non debeat; unde sequitur nihil esse omnino, quod Deus perfecte non cognoscat: vt enim ait S. August. lib. 5. de Gen. ad litt. c. 15. *Sufficere debet, vt quisque nouerit, vel inconcuse credat, quod Deus hæc omnia fecerit; non enim opinor eum esse tam excor-dem, vt Deum, quæ non nouerat, fecisse arbitretur.*

Et quamuis ea ratio non probet Deum cognoscere peccata, cum sint priuationes potius quam entia, nec ad ea, vt formaliter peccata sunt, Deus villo modo concurrat; constat tamen ex varijs scripturæ locis illa distinctè à Deo cognosci, quocumque tandem modo illa cognoscat. Pl. 68. *Delicta mea à te non sunt abscondita: & Pl. 50. Malum coram te feci. Pl. 138. Imperfectum meum viderunt oculi tui.*

Certum est 4. Deum res omnes cognoscere, non tantum cum sunt actu existentes, sed etiam antequam existant. Dan. 13. *Deus æterne, qui nosti omnia, antequam fiante Eccli. 42. Cognouit Dominus omnem scientiam, & inspexit in signum*

signum aui, annuntians, qua praeuenerunt, & qua superuentura sunt: unde S. Aug. lib. 5. de ciuit. cap. 9. optime dixit confiteri esse Deum, & negare praescium futurorum, apertissima insania est.

Certum est denique cognitionem Dei extendere se ad illas etiam res, quae nunquam existent, & quae sunt pure impossibiles; cum enim se perfecte comprehendat (vt dictum est) nec possit causa aliqua perfecte comprehendere, quin cognoscantur effectus omnes ab illa producibiles; hinc sequitur Deum cognoscere omnia, quae ab omnipotentia sua tanquam à causa effectrice dimanare possunt; unde dicitur Rom. 4. quod *vocat ea, quae non sunt, tanquam ea, quae sunt.*

Cum igitur haec certa sint & indubitata fide tenenda, duo sunt, quae aliquam difficultatem recipiunt; primum est, quomodo Deus cognoscat futura contingentia; secundum, an etiam cognoscat futura conditionata. Et de his in sequentibus sectionibus agetur.

SECTIO III.

Quomodo Deus cognoscat futura contingentia.

Quaestio praesertim intelligenda est de actionibus liberis creaturarum rationabilium, quae ideo dicuntur futurae contingentia, quod non pendeant à causis necessarijs, sed liberis & indeterminatis, & pro illarum libito possint esse vel non esse.

Huius autem quaestionis difficultas in duobus consistit. Primum est, quomodo infallibilitas & certitudo diuinæ cognitionis, cum illarum rerum contingentia, subsistere valeat: secundum, quomodo libertas & indifferentia creaturarum rationabilium, à quibus pendent eiusmodi effectus contingentia, cum infallibilitate & certitudine diuinæ praescientiae possit concordari. Pro quorum resolutione

Dicetur

Dicendum 1. Deum cognoscere omnia futura contingentia libera. Hæc veritas de fide est, & plurimis scripturæ testimonijs probari potest, vt ex ijs, in quibus Christus Dominus dicitur præsciuisse & prædixisse multa, quæ futura erant, & quæ tamen à causis liberis & indeterminatis pendebant, qualis est trina Petri negatio, Iudæ proditio, &c. item ex ijs, in quibus res eiusmodi futuræ contingentes à Prophetis diuinitus inspiratis prædictæ referuntur, vt enim rectè dixit Tertul. lib. 2. cont. Marcion. c. 5. *Diuina præscientia tot habet testes, quot fecit Prophetas.*

Dicendum 2. cognitionem illam, quam Deus habet de futuris contingentibus liberis, esse certissimam & omnino infallibilem.

Hoc probari potest 1. ex illis omnibus scripturæ locis, in quibus veritas tanquam perfectio quadam essentialis Deo tribuitur, imò & ipse Deus veritas appellatur; hæc enim diuina perfectio talis est, vt prorsus impossibile sit, Deum vel falli posse in cognoscendo, vel fallere in dicendo: vnde sequitur omnem cognitionem, quam habet de quocunque obiecto cognoscibili, esse verissimam, certissimam, & omnimodè infallibilem.

Probari 2. potest ex eo, quòd (vt superius dictum est) SS. Patres communiter docent Deo futura omnia esse ab æterno præsentia, ac proinde illum æquè certò ea cognoscere, licet futura & contingentia, atque cognoscit ea, quæ actu existunt: vnde S. Greg. lib. 20. mor. cap. 23. *Ante Dei oculos, inquit, præterita nulla sunt, præsentia non transeunt, futura non veniunt; quippe quia omne, quod nobis fuit & erit, in Dei prospectu præteritum est: & S. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 7. Quis hominum, inquit, potest istam capere sapientiam, quæ Deus nouit omnia, ita vt nec ea, quæ dicuntur futura, quasi desint, expectentur, vt veniant; sed & præterita & futura cum præsentibus sint cuncta præsentia.*

Dicendum 3. præscientiam illam futurorum contingentium liberorum nullo modo libertati humanæ repugnare.

Huic veritati, quæ de fide est, oppositus est error Wiclefii,

D

clefii,

clesi, qui dicebat omnia, quæ à Deo præscita sunt, ex ab-
 soluta necessitate euenire. Refellitur hic error (qui cum
 plurimis alijs in Conc. Constantiensi sess. 8. damnatus est
 & veritas assertionis nostræ probatur 1. ex eo, quòd in
 scripturis ex vna parte habetur, Deum præscire certissimè
 omnia, quæ liberè ab hominibus fiunt, antequam fiant
 vt ex antè dictis constat; ex altera verò etiam habetur
 ea, quæ ab hominibus fiunt, ab eorum libera electione
 pendere; esse in eorum libera potestate, & ab illis ita libe-
 rè fieri, vt possint, si velint, ea non facere: quod ex plu-
 rimis scripturæ locis probari potest, vt Genes. 4. vbi Deus
 sic alloquitur & admonet Cain, cum fratris sui cædem
 meditaretur: *Nonne, si bene egeris, recipies: sin autem male
 statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus tuus
 & tu dominaberis illius: Et Eccli 15. dicitur, quod Deus reser-
 uat hominem in manu consilij sui, &c. Ante hominem vita &
 mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi: 1. Cor.
 7. Nam qui statuit in corda suo firmus, non habens necessitatem
 potestatem autem habens sua voluntatis, &c.*

Probatur 2. e. S. Hieron. in cap. 26. Ieremiæ, vbi expli-
 cans hæc verba Prophetæ, *Noli subtrahere verbum, si forte
 audiant, sic loquitur. Nostro Dominus loquitur afflicto, ut li-
 berum homini seruetur arbitrium, nec ex præscientia eius, quæ
 ex necessitate, vel facere quid, vel non facere cogatur: non enim
 ex eo, quòd Deus scit futurum aliquid, ideo futurum est; sed quia
 futurum est, Deus nouit, quasi præscius futurorum: & S. Aug.
 lib. 5. de Ciuit. cap. 10. Quocirca nullo modo cogimur, aut
 tentamur præscientiâ Dei tollere voluntatis arbitriū, aut retento
 voluntatis arbitrio Deum (quod nefas est) negare præscium futuru-
 rum; sed vtrumque amplectimur, vtrumque fideliter & vera-
 citer confitemur: & lib. 3. de libero arbit. cap. 4. Sicut (in-
 quit) tu memoriâ tuâ non cogis facta esse, quæ præterierunt; sed
 Deus præscientiâ suâ non cogit faciendâ, quæ futura sunt.*

Probatur 3. ratione, quâ vtitur S. Aug. cap. 3. lib. citat
 quæ sic proponi potest: futura contingentia illa eodem
 modo reipsâ futura sunt, quo a Deo per præscientiam fu-
 tura cognoscuntur: atqui cognoscuntur futura liberè
 neque

neque enim praescientia Dei destituit voluntatis nostrae naturam, quae (vt ait sanctus ille Doctor) *voluntas non est, nisi esset in nostra potestate*: ergo liberè futura sunt. Non igitur, inquit ille, *per Dei praescientiam mihi potestas adimitur, quae propterea mihi certior aderit; quia ille, cuius praescientia non fallitur, adfuturam mihi esse praesciuit.*

Confirmatur ex eo, quod (vt ait S. Chrysof. hom. 60. in Matth. explicans illud: *Necessè est, vt veniant scandala*) non ideo futura eueniunt, quia Deus euentura praesciuit; sed quia euentura erant, ideo illa praesciuit.

Neque dicas, hinc sequi cognitionem Dei suam ab obiecto certitudinem accipere: haec enim cognitionis diuinae certitudo non ab obiecto, sed ab infinita vi & perfectione intellectus diuini deriuatur; quamuis veritas obiecti ab illo cogniti sit conditio, sine qua ab illo non cognosceretur.

Obijcies, quidquid Deus praesciuit faciendum, illud necessàrio fiet, alias praescientia Dei certa non esset; atqui praesciuit Deus v. gr. Antichristum peccaturum, ergo necessàrio peccabit Antichristus.

Ad huius obiectionis solutionem, duplex distinguenda est necessitas; alia enim est antecedens, alia consequens: antecedens est illa, quae oritur ex causa antecedente & necessàrio operante; posità enim tali causà necessàrio sequitur effectus: consequens vero necessitas est illa, quae oritur ex sola positione effectus, etiam a causa libera proueniat. Hoc positò, ad maiorem obiectionis propositionem respondetur cum distinctione: cum enim in ea dicitur, illud, quod Deus praesciuit faciendum, à causa libera, fieri necessàrio debere; si de necessitate antecedente sermo sit, negatur, si de consequente, conceditur: verum hæc necessitas (vt per se patet) nullo modo libertatè præiudicat, cum ideo tantum aliquid faciendum necessàrio dicitur, quia reuera fiet, licet liberè fiat: sicut de eo, quod iam factum est, potest dici quod necessàrio factum est; hoc est, quod fieri non potest; quin factum sit, quamuis liberè factum sit.

S E C T I O I V .

An Deus cognoscat futura conditionata.

Illa dicuntur futura conditionata, quæ re ipsâ nunquam existent; sed tamen quæ liberè existerent, id est ab aliqua causâ libera fierent, si certa aliqua conditio poneretur: & de talibus quaritur, an Deus futura illa conditionata cognoscat? Ut autem ea, quæ dicenda sunt, clariùs intelligantur, supponendum est, quòd, licet scientia Dei sit in se simplicissima & maxime vna, nihilominus secundùm diuersam habitudinem, quam concipimus habere ad sua objecta, communiter à Theologis diuidi solet in eam, quæ dicitur scientia simplicis intelligentiæ, & eam, quæ scientia visionis appellatur. Scientia visionis dicitur ea, quâ Deus cognoscit res, quæ in aliqua differentia temporis existentiam habent vel habuerunt aut habituræ sunt. Scientia verò simplicis intelligentiæ est, quæ cognoscit res omnes, quoquo modo esse possunt, siue res ipsa aliquando futuræ sint, siue non. Hæc vtraque scientia alijs nominibus aliquando appellatur: scientia enim simplicis intelligentiæ dicitur scientia necessaria; quia fieri non potest, quin creaturæ omnes respectu diuinæ omnipotentia sint possibiles, ac proinde necessarium est illas Deo vt tales cognosci: scientia verò visionis vocatur scientia libera, eò quòd supponit in Deo decretum liberè producendi creaturas, & ad illarum existentiam & operationes concurrenti.

Præter hanc duplicem scientiam Dei, alteram adhuc Theologi plerique assignant, quam vocant mediam, quâ Deus cognoscit res illas contingentes & liberæ, quæ quidem nunquam futuræ sunt; sed tamen quæ, si certa aliqua conditio poneretur, essent futuræ: & de hoc quiddem tertio genere scientiæ maxima est inter Theologos controuersia, alijs pro parte affirmatiua magno ardore certantibus, alijs, non minori conatu eam oppugnantibus.

bus. Nos hic, prout propositum nobis est, & ratio compendij postulat, ea tantum proponemus, quæ tanquam certa & indubitata tenenda sunt, reliquis omnibus, quæ inter Theologos controuertuntur, cuiusque iudicio & arbitrio permittis.

Dicendum est igitur Deum certò & infallibiliter cognoscere omnia illa futura contingentia conditionata; seu (quod idem est) Deum ab aeterno prouidisse, quid angelus vel homines libere facturi essent; si in tali vel in tali rerum ordine, cum his aut illis circumstantijs, collocarentur.

Probatur 1. autoritate scripturæ, quæ varijs in locis testatur Deum prædixisse res quasdam euenturas esse, si aliqua conditio poneretur; quæ tamen, cum posita non fuerit, res illæ non euenerunt. Vnde sequitur Deum certò & infallibiliter cognouisse eiusmodi res, quæ non extiterunt, verè futuras fuisse, si talis conditio posita fuisset. Ita habetur in libro 1. Regum capite vigesimo tertio, vbi duo futura conditionata fuerunt diuinitus Dauidi reuelata; nempe quòd, si maneret in vrbe Ceila, Saul rex descensurus esset ad obsidendam urbem. Et quòd, si Saul urbem illam obsideret, incolæ illius tradituri essent ipsum Dauidem in manus Saulis: quorum tamen neutrum euenit, quia conditio defuit: Dauid enim ibi non remansit, sed accepto diuino illo oraculo inde sine mora discessit. Idem patet ex S. Matth. cap. 11. vbi Christus testatur Tyrios & Sidonios poenitentiam fuisse acturos, si apud eos ea miracula edidisset, quæ in Iudæa patrauerat.

Probatur 2. ex S. Aug. lib. de corrept. & gratia cap. 8. vbi ex his verbis Sap. 4. *Placens Deo, factus est dilectus, & uiuens inter peccatores, translatus est; raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, &c.* colligit prædestinatos singulari Dei beneficio ex hac vita morte immaturâ subtrahi, quos, si diutius uiuerent, in peccatum lapsuros, & exinde gratiâ & salute priuandos fore præsciuit. Vnde sequitur, Deo notum fuisse id, quod reuera non contigit; contigisset

figisset autem certissimè, si vita illorum longiùs producta fuisset. S. item Greg. Nissen. in orat. de infantibus, qui pramaturâ morte rapiuntur, sic loquitur: *Consentaneum est, ab illo, qui per aquè futurum nouit ac prateritum, prohiberi paruuli progressionem ad perfectam aetatem; ne malum illud, quod præscien silla uis & facultas cognouerit in eo, qui uicturus esset, ita perficiatur, eiq; materia nequitia uita fiat.*

Probatur 3. ratione. Nam scientia Dei non esset uide quaque perfecta, nisi omne verum attingeret; at non attingeret omne verum, nisi futura conditionata cognosceret, cum hæc non minùs uera sint quàm, quæ absolute futura sunt, imò priùs secundum rationem, futurum contingens sit uerum conditionatè, quàm absolute; nam si uerum est, quòd Petrus positus in talibus circumstantijs peccat; certè, antequam in ijs positus esset, uerum erat, quòd si in ijs poneretur, peccaret.

Quòd autem spectat ad id, quòd aliqui Theologi dicunt, nihil esse futurum siue absolute, siue sub conditione nisi dependenter à decreto aliquo ipsius Dei, quò efficaciter uult prædeterminare creaturam quamcunque, etiam liberam, ad agendum, & per quòd proinde cognoscit futura sub conditione, atque ita hanc cognitionem non spectare ad scientiam illam conditionatam seu mediam, sed ad scientiam liberam; magnam id recipere uidetur difficultatem. Si enim hoc uerum esset, sequeretur Deum fore causam peccati, quia v. g. in illa prædictione supra ex lib. 1. Reg. relatâ, sensus illius esset, Deum efficaciter decreuisse aut decreturum fuisse, ut Saul contra ius fasque ad necem Dauidem quæreretur, & eo animo urbem, in quam confugerat, obsideret. Præterea exprobratio Christi supra relatâ contra Iudæos per comparationem Tyriorum & Sydoniorum cum ipsis, uideretur parum rationi consentanea; potuissent siquidem Iudæi respondere non mirum esse, quòd Tyri in occasione ibi declarata essent conuertendi, quia vi decreti alicuius diuini auxilia quædam efficacia & ineluctabilia erant accepturi, quibus ipsi carere debebant, & sine quibus poenitentiam

tentiam agere non poterant: quæ omnia & plura alia similia, quæ hic in vtramque partem dicenda forent, exijs, quæ in tractatu de Gratia explicanda sunt, plenius intelligentur.

SECTIO V.

An aliqua rerum creaturarum Idea in Deo sint.

Supponendum est nomen *Idea* nihil aliud significare, quam formam illam seu speciem intelligibilem existentem in intellectu artificis, ad quam ille respiciens operatur; vnde & deriuatur à verbo *εἶδεν*, quod est videre; quia scilicet *idea* est veluti exemplar, quod artifex in agendo respicit & intuetur, vt similem ei effectum exprimat.

Hoc supposito, dicendum est 1. in mente diuina esse *ideas* omnium creaturarum.

Probat 1. ex scriptura: ad Hebr. 11. *Fide intelligimus acceptata esse sacula verbo Dei, vt ex invisibilibus visibilia fierent*, hoc est, vt iuxta inuisibile exemplar, quod est in mente Dei, fierent hæc visibilia: ita hunc locum explicat Hugo Cardin. & alij. S. Ioann. cap. 1. *Quod factum est, in ipso vita erat*, hoc est, vt exp icat S. Aug. tract. 1. in S. Ioann. quod factum est extra Deum, erat viuens in Deo secundum rationem & ideam ipsius in diuina mente ab æterno existentem.

Probat 2. ex eodem S. Aug. lib. 12. de ciuit. cap. 20. vbi, postquam dixit in sapientia diuina esse inuisibiles atque incommutabiles rationes rerum etiam visibilium & mutabilium, quæ per illam factæ sunt, hanc affert dicti sui rationem: *Quoniam Deus non aliquid nesciens fecit, quod nec de quolibet homine artifice rectè dici potest: porro si sciens fecit, omnia ea vtrique fecit, quæ nouerat, &c.*

Dicendum 2. *ideas* diuinas non esse aliquid distinctum ab essentia Dei, sed ipsammet essentiam diuinam vt cognitam ab ipso Deo, tanquam eminenter in se rerum omnium

omnium perfectiones continentem, ac proinde tanquam
id, ad cuius imitationem res omnes ab ipso produci pos-
sunt. Ita S. Thom. 1. p. q. 15. a. 2. & probatur; quia, cum
ex antedictis constet essentiam diuinam esse simplici-
mam, & nihilominus in ea rerum omnium perfectiones
eminenter contineri, hinc sequitur ideas non esse aliquid
distinctum ab essentia diuina, illamque essentiam posse
optime & perfectissime tenere rationem ideas in mente
diuina, ad productionem cuiuslibet creaturæ quantum-
cunque perfectæ; cum in ea cuiuslibet perfectionis ex-
emplar absolutissimum reperiatur.

CAPVT IV.

De voluntate Dei.

SECTIO I.

An sit in Deo voluntas, & qualis.

Dicendum 1. in Deo verè & propriè esse volunta-
tem. Hoc euidenter constat ex scriptura S. Matt.
6. *Fiat voluntas tua.* Rō. 9. *Voluntati eius quis resistit.*

Dicendum 2. voluntatem in Deo non esse; sicut in ho-
minibus, per modum potentie: sed actum purissimum & sim-
plicissimum, seu ipsam actualem volitionem diuinam.
Hoc euidenter constat ex ijs, quæ supra dicta sunt de sim-
plicitate Dei, vbi probatum est in Deo nullam dari posse
compositionem; daretur autem, si voluntas in eo esset
per modum potentie.

Dicendum 3. voluntatem Dei, quamuis in se vnica &
simplicissima sit, esse tamen virtute, & secundum no-
strum concipiendi modum, multiplicem secundum vari-
os respectus ad creaturas, & diuersa circa illas decreta.
Hinc est, quod aliquando scriptura in plurali numero de
volun-

voluntatibus diuinis loquatur, vt Pf. 102. *Notas fecit filijs
Israel voluntates suas.*

Eo sensu multiplex apud Doctores reperitur diuina
voluntatis diuisio; 1. enim diuiditur in voluntatem signi,
& voluntatem beneplaciti. Voluntas beneplaciti est ea,
quâ Deus vult aliquid, quia ita placet ipsi. Voluntas verò
signi est ipsius diuinae voluntatis declaratio per aliqua si-
gna externa, quæ communiter à Theologis quinque nu-
merantur, scilicet præceptum, prohibitio, consilium, per-
missio, & operatio: quando enim Deus aliquid iubet, si-
gnum est, quod velit illud fieri; & eò contrà quando prohi-
bet, quod nolit: simili modo, cum aliquod consilium dat,
signum est id, quod consulitur, illi placere: quando verò
aliquid permittit, signum, nolle impedire, cum posset, si
veller: denique quando operatur, siue per se solùm, siue
cum causa secunda, signum est velle id, quod ipse agit, a-
liàs si nollet, non ageret: vnde S. Anf. dixit in lib. de vo-
lunt. Dei *Appellari Dei voluntatem, quidquid in nobis ipse mi-
sericorditer operatur: & S. Aug. in Enchirid. c. 9. Nihil fit,
quod omnipotens non velit, vel sinendo, vt fiat, vel faciendo.*

Secundò diuiditur in voluntatem antecedentem, &
consequentem; quæ diuisio desumitur ex S. Damasc. lib.
2. de Fide cap. 29. vbi per voluntatem antecedentem, in-
telligit eam, quâ Deus vult ex se aliquid, nullâ ad id vo-
lendum ratione inductus ex parte creaturæ; & de hac vo-
luntate intelligit illud dictum Apost. 1. Tim. 2. *Deus vult
omnes homines saluos fieri:* per consequentem verò intelligit
eam voluntatem, quâ Deus vult aliquid, aliquâ ratione
ad id volendum inductus ex parte creaturæ; & hanc volun-
tate dicit Deum velle punire peccatores propter ipsorum
peccata.

Tertiò diuiditur in voluntatem absolutam, & condi-
onam. Voluntas absoluta est ea, quæ semper impletur,
& ideo vocatur etiam efficax; de ea intelligitur illud Est-
her. 13. *Non est, qui possit in ea resistere voluntati.* Condi-
onata verò ea est, quæ ad hoc, vt impleatur, aliquam con-
ditionem adiunctam habet, vnde non semper est efficax,

cum non semper ponatur ea conditio; talis est ea voluntas, v. g. quâ Deus vult peccatores ad pœnitentiam reverti, cum hac conditione tamen, si & ipsi gratiæ suæ cooperari velint; quo sensu dixit Christus Dominus Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, &c. & noluiisti?*

Rices, inde sequi aliquam voluntatem otiosam & imperfectam in Deo reperiri; hanc v. g. quâ vult omnes homines saluos fieri, cum hac conditione, scilicet, si & ipsi velint, & media conuenientia ad salutem amplectantur; illa enim voluntas respectu reprobatorum otiosa est, cum effectum suum nunquam habitura sit: est etiam imperfecta, quia se potius dicenda esset velleitas quàm voluntas; hac autem velleitas dicit impotentiam & defectum in voluntate. Respondetur voluntatem conditionatam illam v. g. quâ Deus vult omnes homines saluos fieri, nec otiosam, nec imperfectam dici posse; non otiosam, cum ex ea sequatur preparatio mediolorum & auxiliorum, quæ dantur omnibus hominibus, vt salui fiant (quod supponimus ex tractatu de Gratia) neque etiam imperfectam, cum non sit velleitas, sed vera voluntas; non enim dicit Apost. quod Deus vellet, sed quod vult omnes homines saluos fieri; & in eo vera esse ostenditur, quod per eam verè Deus mouetur ad illorum mediolorum & auxiliorum preparationem.

SECTIO II.

Quanam sint obiecta diuina voluntatis.

Non hic agimus de primario & præcipuo diuinæ voluntatis obiecto, quod est ipse Deus; certum est enim naturaliter & necessariò velle & amare seipsum, cum sit sui ipsius summum bonum; nec vllam hæc veritas difficultatem recipit. Quæstio est igitur de obiectis externis & secundarijs diuinæ voluntatis, de quibus Dicendum I. Deum amare omnes creaturas, quæ existunt in aliqua differentia temporis. *Hos manifestè con-*

stat

stat ex scriptura; Sap. 11. *Diligis omnia, quae sunt, & nihil odisti eorum, quae fecisti.* Deinde quia, sicut se habet intellectus diuinus ad verum, ita & voluntas diuina ad bonum: sed diuinus intellectus fertur in omne verum, non solum increatum, sed etiam creatum, vt supra ostensum est: ergo & voluntas diuina in omne bonum, non tantum increatum, sed etiam creatum, quale est omne ens à Deo productum, iuxta illud Genes. 1. *Vidit Deus cuncta, quae fecerat: & erant valde bona.*

Dicendum 2. Deum velle & amare omnes creaturas in ordine ad se & propter seipsum. Hæc veritas constat ex scriptura. Prouerb. 16. *Vi uersa propter se: ipse operatus est Dominus: Is. 43. Omnes, qui inuocat nomen meum, in gloriam meam creauit cum.* Deinde ex eo, quod, cum Deus sit omnium rerum vltimus finis, hinc sequitur res omnes naturaliter in illum referri & ordinari debere: alioquin esset ordo inuersus & præposterus.

Quando autem dicitur Deum creauisse omnia propter se, hoc intelligi non debet, quod Deus ijs indigeat: verè enim psaltes regius ps. 15. *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges;* sed vt in ijs sapientia, bonitatis, ac potentia suæ opes ostendat, gloriamque suam clariorem & illustriorem reddat.

Dicendum 3. Deum velle malum pœnæ, non præcisè vt malum est (*Nemo enim, vt ait S. Dionysius de diu. nom. c. 4. intendens malum opera tur*) sed quatenus bonum aliquod adiunctum habet. Hoc constat ex scriptura, Is. 45. *Ego Dominus faciens pacem, & creans malum:* Ierem. 36. *Adducam super eos omne malum, quod locutus sum ad eos.*

Denique certum est, & experientiâ nimis compertum, Deum velle omnes pœnalitates huius vitæ & mortem ipsam, ratione peccati originalis, & etiam a iorum peccatorum actualium; tum quia ipsius iustitiæ diuinæ ordo id exigit; tum etiam quia aliquando ipsius hominis bonum spirituale id requirit.

Dicendum 4. Deum nullo modo velle malum culpæ, neque per se, neque per accidens. Hæc veritas est de fide,

cui oppositus est error hæreticorum nostri temporis, quod eò impietatis deuenerunt, ut dicerent, Deum non modo permittere, sed positiuè velle peccatum, ut in eo puniret iustitiam suam ostendat, & proditionem Iudæ æquiuale opus Dei, ac S. Pauli conuersionem. Ita etiam olim senserunt alij hæretici, ut testatur Vincentius Lirinensis lib. 1. c. 24. aduersus hæretes & Eusebius lib. 5. hist. c. 20. Refellitur hic error, & veritas assertionis nostræ probatur, ex scriptura: Ps. 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es*: S. Iac. c. 1. *Deus intentator malorum est.*

Probat 2. ex S. Ambrosio lib. 2. de Cain & Abel cap. 9. *Quantò grauius (inquit) peccato ipso, ad Deum referre, quod feceris, & reatus tui inuidiam transfundere in authorem non criminis sed innocentia*: & S. Aug. Epist. 105. ad Sixtum: *Iniquitatem, quam rebusissima veritas improbat, damnare nouit ipse Deus, non facere*: S. Fulgent. lib. 1. ad Monimum cap. 13. *Sanctus coronat Deus iustitiam, quam ei gratis ipse tribuit, gratis seruaust, gratis, perfecit: iniquos autem condemnabit, pro impietate vel iniustitia, quam in eis ipse non fecit.*

Probat 3. ratione, quâ utitur S. Anf. in lib. de libero arbitrio cap. 8. quia iusta voluntas hominis est ea, quâ vult id, quod Deus vult eam velle; iniusta verò è contrario est ea, quâ vult id, quod non vult Deus eam velle. Unde sequitur, quòd, si Deus vellet hominem peccare, homo peccando non peccaret, simulque voluntas eius iusta & iniusta foret; iusta in quantum conformis esset diuinæ voluntati, quâ Deus vellet illum peccare; iniusta, in quantum eidem voluntati repugnaret, quæ prohibet peccare.

Confirmatur ex eo, quòd (ut dicit S. Ambr. lib. 1. Exameron cap. 2.) non alium ob finem filius Dei in mundum venit, nisi ut tollat peccata mundi, & dissoluat opera diaboli: quâ ratione igitur fieri potest, ut opera illa diaboli velit astruere, & ad peccata impellere & incitare?

Multa ex scripturis solent obijcere hæretici v. g. quòd in ea dicatur Deum velle, ut fiant aliqua mala opera, & ad ea impellere, hominesque excœcare, & eorum corda indurare, ut nec velint, nec possint benè agere. Re-

Respondetur ijs omnibus & similibus alijs loquendi modis, qui in scripturis occurrunt, significari tantum, vel Deum permittere velle peccata, quod sapientissime & cum summis rationibus facere potest, vel iusto iudicio suo subtrahere interdum hominibus peculiarem gratiæ suæ protectionem, vnde loquitur eorū lapsus in peccata.

Plura super hac re videri possunt apud Bellarminum tomo 4. lib. 2. de afflictione gratiæ & statu peccati cap. 11. & sequentibus. Et vniuersim ad has & similes dissoluedas obiectiones è scripturis petitas, recurrendum est ad illud principium (de quo supra in tractatu de Fide) nempe veram & certam scripturæ interpretationem, non à sensu particulari, sed ab authoritate ipsius Ecclesiæ & vniuersi Patrum consensu esse petendam; & sic, cum obijcitur aliquis scripturæ locus, videndum est, non quid illius verba præ se ferre videantur, sed quo sensu à SS. Patribus & ab vniuersa Ecclesiâ intelligantur.

SECTIO III.

An voluntas Dei sit libera.

AD clariorem huius quæstionis resolutionem explicandum est breuiter, quid sit libertas, & in quo verè & propriè consistat: id autem melius & certius discere non possumus quàm à S. Bernardo in lib. de gratia & libero arbitrio, vbi dicit triplicem esse libertatem, de qua promiscue mentio fit tum in scripturis, tum apud SS. Patres; 1. est, quam vocat libertatem naturæ, 2. gratiæ, 3. denique gloriæ. Per primam dicit nos liberari à coactione & necessitate. Per secundam à peccato. Per tertiam denique à morte & alijs huius vitæ miserijs. In eo autem præsertim differunt, quòd 2. & 3. libertatis species statum quemdam & conditionem hominis propriè respiciunt; 1. verò respicit actiones ab eius voluntate elicitas. Per secundam & tertiam ideo liberi sumus, quia liberati à statu subiectionis, tum peccati, tum mortis; per primam

D7

mana

nam verò ideo sumus liberi, quia in eliciendis voluntatis nostræ actibus minimè sumus coacti aut necessitate adacti.

De hoc igitur genere libertatis seu de libertate naturæ quærimus hic, in quo illa consistat; vt euidentius fiat, quâ ratione diuina voluntas propriè libera dici possit. Certum est enim ac per se euidens non ideo dici liberam, quòd sit liberata à peccato vel à morte; sed quia est ex se & natura sua: & iam vidimus secundum mentem S. Bernardi in eo consistere, quòd voluntas in actibus suis eliciendis, non solum à coactione, sed etiam à necessitate libera sit; si enim eo modo libera non esset, iam, inquit, voluntas non esset; *vbi quippe necessitas, ibi non est voluntas.*

Dicendum est igitur (secundum illius S. Patris sententiam, quam fufius ibidem explicat & probat) libertatem naturæ, seu liberum voluntatis arbitrium verè & propriè in eo consistere, quòd voluntati nulla neque coactio neque necessitas interatur, sed vt relinquatur libera & indifferens ad agendum vel non agendum, & ad hoc vel illud agendum, seu tam quoad exercitium, quàm quoad specificationem actuum suorum.

Et hæc est etiam communis aliorum SS. Patrum sententia, vt S. Hieron. lib. 2. cont. Iouinianum, vbi sic loquitur: *Liberi arbitrij nos Deus condidit, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur; alioquin, vbi necessitas est, nec damnatio, nec corona est:* S. Ambr. lib. 2. in S. Lucam: *Non potes dicere, quia noluit te bonum facere, ante quem posuit bonum & malum, vt non ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.* S. Aug. denique, qui pluribus in locis agens de libero voluntatis arbitrio, dicit in eo consistere, quòd homo possit agere, vel non agere, & hoc vel illud agere, vt in Hom. 12. ex quinquaginta, *Rogo (inquit) vos fratres charissimi, quare Satanas seducit ad peccandum, cum Deus posuerit hominem in potestate non consentire Satanae, &c. dat quidem diabolus consilium; sed Deo auxiliante nostrum est, vel eligere, vel repudiare, quod suggerit:* & lib. de spiritu & littera cap. 34. *In omnibus misericordia eius prauent nos; consentire autem vocationi Dei, vel*

ab ea dissentire propriae voluntatis est: & lib. 22. contra Faustum Manichæum cap. 78. expresse dicit, ex illa indifferentia voluntatis, & potestate eius ad agendum, vel non agendum, oriri rationem meriti vel demeriti.

His breuiter circa propriam & veram libertatis notitiam delibatis, ad quaestionem initio sectionis propositam dicendum est 1. Deum non liberè sed necessariò suam ipsius bonitatem velle & amare, tam quoad specificationem quàm quoad exercitium actus. Ita S. Thom. 1. p. q. 19. a. 3. Hoc constat ex antedictis. Quòd enim Deus necessariò suam bonitatem velit & amet quoad specificationem actus, patet, quia Deus illam odisse non potest; cum in ea nulla vel minima mali umbra esse possit; imò cum in ea omnes boni rationes, tam in genere entis, quàm in genere moris reperiantur. Quòd autem eandem bonitatem suam necessariò velit & amet quoad exercitium actus, patet, tum quia Deus non potest non esse perfectè beatus; ad perfectam autem beatitudinem requiritur actualis amor summi boni; tum etiam quia actus ille diuinæ voluntatis, quo Deus bonitatem suam vult & amat, est actus immanens & essentialis, imò est ipse Deus, ac proinde qui desinere non potest: sicut autem Deus necessariò suam bonitatem vult & amat, ita è contrario peccatum, quod est illi oppositum, ex necessitate non vult, & odio prosequitur; & hanc S. Aug. vocat Lib. 1. cont. Iulianam. *Beatam necessitatem, quâ Deus iniustus esse non potest.*

Dicendum 2. Deum, quicquid extra se vult & amat, liberè & sine ulla necessitate velle & amare.

Probat 1. ex scriptura: Ps. 134. *Omnia, quaecumque voluit, Dominus fecit in caelo, & in terra;* ad Ephes. 1. *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.*

Probat 2. ex S. Amb. lib. 2. Exameron, cap. 2. ubi contra quosdam Philo sophos, qui Deum omnia fato quodam & necessitate fecisse dicebant, expresse asserit, Deum multa potuisse facere, quæ tamen facere noluit, ac proinde voluntate suâ elegisse, ex illis omnibus, quæ facere potuit,
ca

ea, quæ reipsâ fecit, & lib. 2. de Fide cap. 3. *Omnia, inquit, operatur unus atq; idem spiritus diuidens singulis prout, vult, hoc est, pro libere voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio: & Bernard. lib. cit. de Gratia & libero arbitrio, vbi sic loquitur: Verum libertas à necessitate, aequè & indifferenter Deo, vniuersèq; tam mala quàm bona rationali conuenit creature, nec peccato, nec miseria amittitur, vel minuitur; nec maior in iusto est, quàm in peccatore; nec plenior in Angelo quàm in homine, &c.*

Probatur 3. hâc ratione: illud agens censetur liberum, quod positis omnibus ad agendum prærequisitis potest adhuc ex se agere vel non agere, & à nulla re sibi extrinsecâ determinatur necessàrio ad agendum, vel non agendum, atqui Deus eo modo se habet respectu eorum, quæ extra se operatur; posita enim cognitione eorum omnium, quæ sunt possibilis, potest ex illis producere aliqua vel non producere, & nihil est quod eum ad id agendum vel non agendum necessitet: ergo Deus habet voluntatem plenè & perfectè liberam respectu eorum omnium, quæ extra se operatur.

Supereft hic vna difficultas explicanda, in quo scilicet consistat illud velle liberum Dei; & quâ ratione in eo sit aliquis actus liber, quo possit velle aut nolle sine vlla sui mutatione. Pro cuius resolutione

Dicendum 3. liberam Dei volitionem non esse denominationem extrinsecam, aut respectum rationis, aut perfectionem aliquam realiter ab ipsa essentia diuina distinctam; sed esse ipsammet volitionem necessariam, quâ Deus seipsum vult & amat, quatenus tamen hæc extenditur seu terminatur ad creaturas, ad quas posset non extendi & terminari; seu prout efficacitate sua illas infert & efficit, cum posset non inferre & efficere; seu denique quatenus indifferens est, vt sine vlla sui mutatione eas efficiat, aut non efficiat.

Quod non sit denominatio extrinseca, patet; quia Dei volitio libera est in Deo ab æterno; denominatio verò extrinseca oritur à productione creaturarum, quæ est temporalis.

Quòd

Quòd non sit respectus rationis, patet; quia, cum sit ab aeterno in Deo, est ante omnem operationem intellectus, qui possit talem respectum rationis fingere.

Quòd etiam non sit aliquid distinctum realiter ab essentia diuina, constat; quia id eius omnimodæ simplicitati repugnat.

Restat igitur, vt dicamus, aut nullum actum liberum in Deo esse admittendum, quòd esset contra fidem; aut si quis admittendus est, non alium admittendum esse, quàm ipsum actum immanentem diuinæ volitionis, sub ea ratione, quam supra explicauimus.

SECTIO IV.

Quanam sit diuina voluntatis efficacia.

Dicendum 1. talem esse diuinæ voluntatis efficacitatem, seu vim ad efficiendum; vt per illam solam Deus immediatè efficiat, quidquid extra se in ratione primæ causæ efficit. Ita communiter docent SS. Patres. S. Cyrill. lib. 3. cont. Iulianum dicit, Deum solà voluntate esse perfectorem operum. Et Clemens Alexand. in Protreptico, Solà, inquit, Deus voluntate molitur, & solum eius velle, factum esse consequitur: & eo sensu S. Aug. lib. 3. de Trinit. cap. 4. docet voluntatem Dei esse primam & summam causam omnium corporalium specierum atque motionum: huc etiam spectat dictum Psalmistæ. Psal. 148. Dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt.

Dicendum 2. efficacitatem illam & vim effectricem diuinæ voluntatis extendere se ad omnia possibilia, seu (quod idem est) diuinam voluntatem esse omnipotentem, Deumque posse, quidquid voluerit efficere. Hoc constat manifeste ex innumeris scripturæ locis: Iob. 42. Scio, quia omnia potes. S. Matth. 19. Apud Deum omnia possibilia sunt: & hanc veritatem ad eò manifestam existinauit S. August. vt serm. 139. de Tempore sic loquatur: Non di-

eo, da mihi Christianum, da mihi Iudaeum; si d, da mihi paganim, idolorum cultorem, demonum servum, qui non dicat Deum esse omnipotentem. Negare Christum potest; negare Deum omnipotentem non potest.

Quares, an sit defectus potestatis in Deo non possi mori, non posse peccare, non posse rem factam infectam reddere. Respondetur nullam esse in Deo impotentiam sed potius maximam omnipotentiae suae perfectionem posse enim mori, aut aliquid pati non est potentia, sed defectus potentiae: vnde recte dixit S. Aug. lib. 5. de Civitate cap. 10. *Omnipotens est Deus, faciendo, quicquid vult; non potiendo, quod non vult.*

Posse item peccare non est argumentum potentiae, sed potius infirmitatis. Recte enim Petrus Damian. opusc. 31. de Omnipotentia Dei cap. 10. *Quod malum est (inquit) potius nihil debet dici, quam aliquid; atque ideo nihil praesudicari si dicamus Deum omnia posse, licet mala non possit: cum mala non inveniuntur in omnia, sed potius extra omnia debeant suspicari.*

Denique, quod Deus non possit id, quod semel factum est, infectum reddere, non ex imbecillitate provenit sed potius ex divinae veritatis perfectione: ut enim recte dixit S. Aug. Lib. 26. contr. Faust. Manich. cap. 5. *Quisquis dicit: Si omnipotens est Deus, faciat, ut, quae facta sunt, facta non fuerint: non videt hoc se dicere: Si omnipotens est, faciat, ut ea, quae vera sunt, eo ipso, quo vera sunt, falsa sint. Inde patet, cur communiter Theologi dicant Deum illa non posse, quae inuoluunt contradictionem.*

SECTIO V.

An, & quâ ratione in diuina voluntate amor, odium, misericordia, iustitia & similes affectus reperiantur.

Certum est hos & similes affectus, si considerentur, prout secum inferunt aliquam immutationem siue

cōr-

corporalem siue spiritualem, nullomodo in diuina voluntate reperiri, cum sit omnis prorsus immutationis expertus, vt ex antedictis constat. Quæstio igitur proposita de ijs intelligenda est, prout habent simpliciter rationem actus, sine vlla imperfectione adiuncta. Et in hoc sensu.

Dicendum est 1. in diuina voluntate esse verum amorem, non tantum erga se, sed etiam erga creaturas. Hoc patet ex ijs, quæ dicta sunt sectione secundâ; & confirmari potest, quantum spectat ad amorem, quem Deus habet erga creaturas, ex eo quod, quidquid entitatis & bonitatis habent creaturæ, id totum habent, quia Deus vult ea habere; amare autem aliquem nihil est aliud quam ei bonum velle. Ita S. Thomas 1. p. q. 20. art. 2. Vbi rectè obseruat differentiam amoris diuini & humani: homo enim supponit in obiecto amato bonitatem; at verò Deus amando infundit bonitatem, atque adeò facit id, quod amat, bonum, ac proinde amabile.

Dicendum 2. Deum non æqualiter omnes creaturas diligere: certum est enim, vt docet S. Thom. supra art. 4. meliores semper magis amari à Deo quatenus meliores; eò enim meliores sunt, quò maius bonum à diuina voluntate accipiunt; maius autem bonum à Deo accipere est magis ab eo amari. Est autem notanda doctrina S. Doctoris in responsione ad tertium, vbi docet præsumptuosum esse, velle diiudicare, an aliquis sanctorum sit altero sanctior & Deo charior; nam vt dicitur Prouerb. 16. Spirituum ponderator est Dominus.

Sicut autem amor, sic etiam contrariam ob causam in diuina voluntate reperitur odium, tam respectu peccati, quam peccatoris, quatenus peccator est, Sap. 14. Similiter odio sunt Deo, impius, & impietas eius. Et hoc satis manifestè constat ex eo, quod Deus peccatoribus vult malum vindictæ ac pœnæ æternæ; est autem proprius odij actus velle malum, sicut amoris velle bonum.

Dicendum 3. in Deo esse iustitiam. Patet ex innumeris scripturæ locis: Psal. 118. *Iustitia tua, iustitia in æternum.* Rom. 1. *Iustitia Dei in eò reuelatur ex fide: cum autem du-*
plex

plex fit iustitia, commutativa & distributiva; prior, quæ consistit in eo, ut tantum reddatur, quantum acceptum fuerit, non est proprie in Deo, ut rectè docet S. Thom. quæst. 21. art. 1. iuxta illud ad Rom. 11. *Quis prior dedit, & retribuetur ei? nihil enim à nobis Deus accipere potest, quin prius illud ipse nobis dederit: unde cum maximè in Conc. Trident. sess. 6. cap. 16. sic loquitur: Absque ut Christianus homo in seipso vel confidat, vel gloriatur, & in Domino: cuius tanta est erga omnes homines bonitas, ut coram velis esse merita, quæ sunt ipsius dona.*

Posterior vero iustitia, quæ consistit in distributione bonorum communium iuxta proportionem meritorum cuiusque, si strictè sumatur, non est etiam proprie in Deo, quia nullum creaturæ meritum omnia Dei dona præcedere potest; cum omne meritum ab aliquo gratuito Deo dono, hoc est ab eius gratia, initium sumat, ut supponimus ex tractatu de gratia. Deinde quia Deus erga creaturas nullius rei debitor est.

Quare dicere debemus iustitiam in Deo reperiri modo longe perfectiori, & eminentiori, considerando illam prout abstrahit ab omnibus humanæ iustitiæ conditionibus, quæ Deo minimè conueniunt, & dicit aliquam in Deo perfectionem, quæ secundum nostrum concipiendi modum voluntatem eius dirigit, tum in distributione præmium supposito creaturæ per ipsius Dei gratiam merito, tum in inflictione pœnarum supposito eiusdem creaturæ per propriam voluntatem peccato.

Dicendum 4. in Deo esse misericordiam. Hoc patet similiter ex scripturis, quæ ubique diuinam prædicant misericordiam: Ps. 88. *Misericordias Domini in æternum cantabo;* Tren. 3. *Misericordia Domini, quia non sumus contempti.* Et hæc proprie in Deo inuenitur, ut docet S. Thom. supra a. 3. non quidem secundum passionis affectum, sed secundum effectum: unde S. Anselm. in proso!. cap. 10. *Misericors es, non quia tu sentis affectum, sed quia nos sentimus effectum.*

Obseruat autem rectè S. Doctor sup. art. 4. in omnibus Dei

Dei operibus misericordiam eius, & iustitiam simul inueniri: unde dicit in respons. ad 1. etiam in damnatione reperiri aliquam Dei misericordiam, non quidem totaliter relaxantem, sed aliquantulum subleuantem; hoc est quod, cum Deus iuste possit acerbioribus adhuc pœnis eos affligere, id tamen ex misericordia non facit, sed eos semper citra condignum punit.

SECTIO VI.

An sit in Deo prouidentia, & ad que se extendat.

Nomine prouidentia intelligimus hic actum aliquem tum intellectus, tum voluntatis Dei, quo ipse ordinat & dirigit res creatas in suos fines particulares, ac præsertim in finem omnium vltimum, qui est ipse Deus.

Hoc supposito dicendum est 1. in Deo esse prouidentiam respectu omnium rerum creaturarum. Est de fide & probari potest ex pluribus scripturæ locis. Sap. 8. *Attingit a fine ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter: & cap. 14. Tua, Pater, prouidentia gubernat. S. Matth. 6. Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa. Considerate lilia agri, &c.*

Probat 2. ex S. Cypriano lib. de Idolorum vanitate: *Mundi vnus est rector, qui vniuersa, quacumque sunt, verbo iubet, ratione dispensat, virtute consummat: & ex S. Damasc. lib. 1. de Fide cap. 2. Quod Deus bonus sit, iustus, rerum omnium conditarum architectus; quod vim omnem imperiumq; habeat, omnia inspiciat, omnibus prospiciat, omnia in potestate habeat; hæc, inquam, omnia scimus & confitemur.*

Probat 3. ratione, quâ vtitur S. Thom. 1. p. q. 22. a. 2. quia, cum Deus sit causa efficiens prima & perfectissima omnium rerum, quæ ab illa pendent, non tantum in fieri, sed

ri, sed

ri, sed etiam in conseruari, hoc est, quod creaturæ omnino indigeant, non tantum vt initium sui esse à Deo accipiant, sed etiam eiusdem conseruationem & perfectionem hinc sequitur ad illum etiam pertinere res omnes, quæ creauit, in suos fines dirigere; cum inde potissimum eorum & conseruatio & perfectio pendeat.

Tertullianus in libello de animæ testimonio, hanc prouidentiam manifestam esse dicit ex communi consensu omnium gentium & nationum, inter quas nulla fuit adeo barbara, quæ non senserit esse aliquod numen supremum, quod res humanas cognoscat & gubernet, & ad quod in periculis & afflictionibus sit confugiendum, & quo præmia pro recte factis, supplicia pro sceleribus sint expectanda.

Dicendum 2. prouidentiam diuinam ad omnes profectas res creatas etiam minimas se extendere. Est de Fide, & probatur 1. ex scriptura: Sap. 6. *Puissimum & magnum ipse fecit, & equaliter cura est illi de omnibus.* S. Luc. 12. *Nonne quicquid pesseres uaneunt dipondio, & unus ex illis non est in olivitione coram Deo? Sed & capilli capitis uestri omnes numerati sunt.*

Probatur 2. ex S. Iren. lib. 2. cap. 4. *Nihil omnino eorum quæ facta sunt, & quæ sunt vel fiunt, Deum fugit; sed per illius prouidentiam unumquodque & habitum, & ordinem, & numerum, & quantitatem accipit propriam.* Et S. Hieron. Epist. 3. *Creatorem non tantum in caelo miramur & terra, Sole & Oceano, elephantibus, camelis, &c. sed & in minutis quoque animalibus formica, culice, muscis, uermiculis, & istiusmodi, quorum magis scimus corpora quam nomina, eandemque in cunctis ueneramus solertiam.* Videndus S. Ambr. lib. 1. de officijs cap. 13. 14. & 15. S. Greg. lib. 4. mor. cap. 16. S. Aug. lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 21. & alij.

Verum contra hanc de prouidentia diuina doctrinam dua potissimum fieri solent obiectiones.

Prima est, quod non uideatur decere Dei maiestatem, ut eius prouidentia minimis rebus se immisceat, iuxta illud Apostoli I. Cor. cap. 9. *Numquid de bobus cura est Deo?*

Secunda, quod si Deus res humanas regeret & gubernaret,

naret, multi in eius gubernatione & regimine defectus repererunt; cum boni & iusti varijs plerunque confisterentur aduersis, mali e contra & peccatores bonis ac voluptatibus affluant.

Ad primam responderetur cum S. Ambr. lib. i. de officiis, *Si non est iniuria & probrum Dei minutissimas quasque res fecisse, multo minus probrum illius esse, eas factas regere.* Apostolus autem loco citato non omnino negat Deo curam esse de animantibus rationis expertibus, sed non talem nec tam specialem quam de hominibus, ac praesertim de ijs, qui se totos eius obsequio & cultui mancipant, de quibus Ilic loquitur.

Ad secundam vero dicendum est, Deum cum summa sapientia permittere, imò velle, vt in hac vita interdum iusti affligantur, mali vero prosperè agant: cum enim nulli adeò mali sint, quin aliquando boni aliquid agant; Deus illos in peccatis morituros ob idque damnandos prauidens, illorum opera vtrunque bona, prosperitate aliqua temporali premiatur. Iustos autem afflictionibus varijs exerceri vult, tum ad probandam eorum fidem, tum ad pleniorum pro peccatis satisfactionem, tum etiam ad meritum cumulum agendum: quare optime S. Aug. in Enchir. cap. ii. *Deus, cum summe bonus sit, nullo modo sineret mali aliquid esse in operibus suis, nisi vsq; ne aliò esset omnipotens & bonus, v. etiam de malo beneficeret.*

CAPVT V.

De praedestinatione.

Quod olim Ezechieli Prophetae, hoc cuiuslibet catholico in omnibus fidei mysterijs, sed praesertim in illis, quae diuinæ praedestinationis arcana spectant, humiliter profitendum est; huius torrentis aquas ita profundas & altas esse, vt transudari omnino non possint:

possint: vnde merito exclamat Apost. Rom. II. *O altitudo diuitiarum sapientiae, & scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, &c.* Ideo iuxta consilium eiusdem Apost. 2. Cor. 10. nosmetipsos in nobis metientes, in hoc praedestinationis negotio procedemus secundum mensuram regulæ, quæ mensus est nobis Deus; id est, earum præsertim veritatum notitiam hinc inquiremus, quas Deus ipse reuelare, & per Ecclesiam proponere voluit; cætera omnino eius inscrutabili sapientiæ, & incomprehensibilibus iudicijs relinquentes, memores illius effati à Salomone prolati Prou. 25. *Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.*

SECTIO I.

Quid prædestinationis, quid item reprobationis nomine debeat intelligi.

PRædestinatio, si vim nominis spectes, idem est, ac præcedens destinatio; destinare autem est, vel aliquid omnino apud se statuere, vel (vt dicit S. Thom. 1. p. q. 23. a. 1.) aliquid ad finem designare aut transmittere. Huius autem vocis sic intellecta apud SS. Patres duplex acceptio inuenitur; vna lata & minus propria, pro ordinatione rationalis creaturæ facta à Deo in quemlibet finem, siue in beatitudinem, siue in damnationem; quo sensu dicit S. Aug. lib. 15. de ciuit. cap. 1. ciuitatem Dei esse prædestinatam ad gloriam, ciuitatem verò diaboli ad ignem æternum esse prædestinatam. Altera stricta & propria, pro sola ordinatione rationalis creaturæ ad beatitudinem & vitam æternam; & eo sensu communiter tum in scripturis tum apud SS. Patres sumi solet, vt ex dicendis patebit. Cùm autem hæc diuina ordinatio sit ab æterno, ac proinde omne tempus præcedat, ideo præordinatio & prædestinatio dicitur, ita ut particula (præ) nihil aliud significet quàm antecessionem durationis seu æternitatis

ad tem
Gama
amden
eo sens
tionem
iungit,
stinat
bo (præ
scienti
res, an
in voce
Et sic c
quàm a
Deus a
glorian
Quæ
an volu
quidem
tibus a
suam, q
cat S. A
cùm in
tum, be
cis. Et h
bono p
scientia
rantur,
lectum
eiorum
lentiæ.
Ex h
ratione
bus su
ctione
sed eti
conseq
la trib
ad

ad tempus, vt docet Alensis 1. part. quæst. 28. memb. 3. Gamachus in 1. part. quæst. 23. cap. 7. Humbertus ad eandem quæst. disp. 1. art. 1. & alij communiter: vnde dicit eo sensu Apost. Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*: & Rom. 8. *Quos præsciuit, & prædestinavit*; vbi simul iungit, & in eodem sensu accipit præscientiam & prædestinationem; est autem euidens particulam (præ) in verbo (præsciuit) significare tantum antecessionem ipsius scientiæ diuinæ secundum durationem, id est Deum scire res, antequam existant; vnde sequitur particulam illam in voce prædestinationis eodem modo esse accipiendam. Et sic dicendum est, quod prædestinatio nihil est aliud, quam æterna & omne tempus præcedens destinatio, quâ Deus ante mundi constitutionem creaturas aliquas ad gloriam & beatitudinem cœlestem elegit & destinavit.

Quæres, an prædestinatio sit proprie actus intellectus an voluntatis Dei? Respondetur esse vtriusque: intellectus quidem, cum in scriptura explicetur terminis significantibus actum intellectus, vt Rom. 11. *Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit*, id est, quam prædestinavit, vt explicat S. Aug. lib. de bono perseu. cap. 18. Voluntatis autem, cum in eadem scriptura saepe vocetur electio, propositum, beneplacitum, &c. vt Rom. 8. Ephes. 1. & alijs in locis. Et hunc vtrumque actum coniungit S. August. lib. de bono perseu. cap. 14. cum dicit, quod prædestinatio est præscientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur: præscientia siquidem ad intellectum diuinum proprie spectat; præparatio vero beneficiorum ad voluntatem, cum sit actus amoris & benevolentiae.

Ex his autem verbis S. Aug. colligitur ad completam rationem prædestinationis, prout ab illo & alijs SS. Patribus sumitur, debere per eam intelligi, non tantum electionem & destinationem ad gloriam & beatitudinem, sed etiam præparationem omnium mediorum ad illam consequendam, propositumque ac voluntatem media illa tribuendi; ita vt prædestinatio non tantum respiciat

E

gloriam

gloriam conferendam, sed etiam simul omnia gratia d
na, quibus ad illam gloriam homines perducuntur.

Quòd autem spectat ad Reprobationem, dicend
est per illam nihil aliud intelligi, quàm actum illum tu
intellectus tum voluntatis Dei, quo ab aeterno præscit
aliquos gratia suæ donis malè vsuros, & in peccata ma
talia lapsuros, in iisque morituros; & propterea de
vit eos à gloria excludere, ac secundùm peccatorum m
ritum damnationis aeternæ poenas infligere. Quomò
autem ista debeant intelligi, & quâ ratione prædestin
ac reprobatio inter se differant, euidentis fiet ex dicend

SECTIO II.

*Quid fides catholica de prædestinatione & r
probatione credendum proponat.*

PRæcipuas hinc veritates circa prædestinationem & r
probationem fide catholicâ credendas, cum erro
bus oppositis ab Ecclesia proscriptis & damnatis b
uiter proponemus; reliqua verò, quæ ad eandem mat
riam spectant, in sequentibus sectionibus explicabimur.

Dicendum igitur i. fide catholicâ credendum esse,
Deo prædestinationem ac reprobationem verè reperit
seu Deum aliquos de facto prædestinasse, alios verò n
probasse. Hæc veritas expressè habetur in scripturis: I
phes. i. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Chri
stum: in eodem capite. In quo etiam & nos sorte vocati sumus
prædestinati secundum proposuimus eius, qui operatur omnia s
cundùm consilium voluntatis suæ: Sap. 9. Noli me reprobare à p
eris tuis: Hebr. 12. Esau reprobatus est: non enim inuenit pati
entia locum.*

Eadem veritas etiam asseritur à SS. Patribus, præse
tim quæ à S. Aug. in toto lib. de prædestinatione sancto
rum & alibi passim.

Ratio etiam suffragatur; quia cum fide diuina certum
sit, quosdam homines aeternam salutem per Christi gra
tiam

tiam consequi, certum etiam esse debet Deum ijs gratiam & gloriam illam ab æterno preparasse; cum Deus nihil in tempore faciat, quod ab æterno facere non decreverit: è contra cum certum sit multos huic gratiæ deesse, ideoque gloriam illam non consequi, certum est etiam Deum ob peccata illorum præuisa decreuisse ab æterno eos à gloria excludere.

Dicendum 2. fide catholicâ credendum esse, ex parte prædestinati nullam omnino dari causam prædestinationis, si sumatur prædestinatio, prout comprehendit non tantum electionem ad gloriam, sed etiam preparationem omnium gratiarum, seu decretum conferendi omnia gratiæ auxilia, ac proinde etiam primam gratiam, quâ Deus ipsum prædestinatum præuenire & excitare decreuit.

Huic veritati oppositi sunt varij errores: 1. fuit Origenis lib. 1. Periarchon. c. 8. qui asseruit, Deum ad prædestinationis gratiam homini conferendam moueri propter bona opera, quæ anima antequam eius corpori vni-retur, exercuit; existimabat enim animas omnes ante hunc mundum corporeum simul fuisse creatas.

Hunc errorem refellit S. Thomas quæst. 23. art. 5. auctoritate Apost. ad Rom. 9. vbi Iacob electum & Esau reprobatum dicit, *cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni aut mali egissent.* Quod autem dicit animas ante mundum corporeum fuisse creatas, hoc ab Ecclesia damnatum fuit in Conc. Lateranenfi sub Innocentio III. sess. 8.

Secundus error fuit Pelagianorum, qui asserbant, hominem operibus bonis per solas naturales arbitrij sui vires factis, gratiam prædestinationis posse promereri. Hanc illorum hæreticorum sententiam explicat S. Aug. lib. de prædestin. Sanctorum cap. 18. his verbis: *Præsciebat Deus (ait Pelagianus) qui futuri essent sancti & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium; & ideo eos omnes ante mundi constitutionem in ipsa sua præscientia, quia tales futuros esse præsciebat, elegit.* Et, quamuis interdum Pelagius, vt veritati fidem faceret, & Ecclesiæ damnationem effugeret, verbis ma-

gnificis gratiam commendauerit; nunquam tamen ex
nimo pristinum errorem retractauit, sed illum varijs ve
borum inuolucris obtegere semper conatus est, yt patet
ex S. Aug. toto fere lib. de gratia Christi, ac praesertim e
cap. 3. 4. 6. 7. 9. 41. & 42. quod in tractatu de gratia fusu
explicabitur; vbi ostenditur hunc errorem à summis Pon
tificibus Innocentio, Zosimo, & Coelestino, & à Con
Mileuitano, Carthaginensi & alijs damnatum fuisse. Eius
certè falsitas manifestè reuincitur ab eodem S. Aug. lib.
cit. de praedest. Sanct. cap. 18. ex illis Apost. verbis ad E
phes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus
sancti & immaculati; ex quibus sic concludit: Non ergo quia
futuri eramus, sed vt essemus sancti; ideo quippe tales eramus fu
turi, quia elegit ipse praedestinans, vt tales per gratiã eius essemus.*

Errori Pelagianorum affinis fuit error Semipelagianorum
& Massiliensium, qui, licet faterentur nos sine Christi
gratia non posse salutem aeternam consequi (in quo
Pelagianis dissidebant) existimabant tamen Deum hanc
nobis conferre gratiam ab aeterno decreuisse, intuitu &
occasione alicuius boni operis vel saltem alicuius boni
desiderij seu conatus nostrae voluntatis, per naturam virtutis
eliciti; vnde Cassianus huius sententiae praecipuus assertor
lib. 2. de institutis renunciantium cap. 14. dicebat, *Dei
misericordiam praesto esse occasione tantummodo bonae voluntatis
nobis oblata (& collatione 13. cap. 13.) Ob id solum Deum ex
igere, vel expectare ad suam gratiam tribuendam quosdam boni
voluntatis conatus; ne penitus dormientibus, aut inertibus otio disse
ntibus sua videatur dona conferre.*

Referatur hic error, & simul nostrae fidei veritas probatur
1. auctoritate scripturae: 2. ad Timoth. cap. 1. *Vocauit
nos uocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secun
dum propositum suum: 1. Corinth. 4. Quis te discernit? Quis
autem habes, quod non accepisti? 2. ad Cor. 3. Non sumus suffi
cientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nos
tra ex Deo est.*

Probatur 2. auctoritate conc. Arausicani 2. canone 2. in
quo anathema profertur in eos, qui dixerunt *Deum expe*
ctari

Expe
autem
velim
bono n
mur; a
sui s
stet no
iam p
comp
Pro
ab hac
ex pur
meriti
S. Aug
paruu
bona,
derat
nes à C
eandem
gesser
prode
lectun
isset T
ius sig
tentia
à Deo
mutal
non ha
verita
Cor
ita eti
(vt au
eri im
stinat
hypot
iam n
vt sim

etate nostram voluntatem, quā velimus à peccato purgari, non autem per Spiritus Sancti inspirationem fieri, ut etiam purgari velimus: & can. 25. Hoc etiam profiteamur, quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per misericordiam Dei adiuvamur; sed ipse nobis nullis precedentibus meritis fidem & amorem sui inspirat. Ex quibus conc. & scriptura verbis cum constet nos primam gratiam promereri non posse; constat etiam praedestinationem, prout illam primam gratiam complectitur, ex nostris meritis nusquam provenire.

Probatur 3. ex eo, quod praeformatio parvulorum, qui ab hac vita statim post susceptum baptismum rapiuntur, ex pura Dei misericordia pendet, non vero ex vllis eorum meritis: neque enim audiendi sunt illi, quorum meminit S. Aug. in lib. de praeest. Sanctorum cap. 12. qui dicebant, parvulos illos à Deo fuisse praeformatos propter opera bona, quae facturos illos, si diutius vixissent, ipse praeviderat: ut enim rectè docet S. Aug. loco cit. omnes homines à Christo iudicandi sunt (ut ait Apost. 2. Cor. 5.) secundum propriam corporis, id est, prout in hac vita corporali se gesserint. Et praeterea, si ita esset, ut illi dicebant, parum prodesset iusto rari, antequam malitia immutaret intellectum eius, ut dicitur Sap. 4. & e contra multum profuisset Tyrijs & Sidonijs fuisse in Christum credituros, si eius signa vidissent: siquidem isti ob illam fidem & poenitentiam praeviam, quamvis actu non extiterit, praemium à Deo accipere meruissent; ille e contra inconstantia ac mutabilitatis illius suae à Deo praevia, quamvis eam actu non habuerit, poenas luere debuisset: quod utrumque à veritate & ratione alienum est.

Confirmatur ab exemplo Christi, qui, sicut est caput, ita etiam est omnium praeformatorum exemplar, quos (ut ait Apost. Rom. 8.) ipse Deus praeformat conformes fieri imaginis Filij sui: sicut enim Christus ut homo, praeformatus est nullis praecedentibus meritis, ut per unionem hypostaticam cum Verbo esset filius Dei naturalis; ita etiam nos sine vllis praecedentibus meritis praeformatamur, ut sumus filij Dei adoptivi per gratiam. Hanc rationem elegantex

leganter tractat S. Aug. lib. de bono persequ. capite ultimo & alijs in locis.

Dicendum 3. fide catholicâ credendum esse neminem à Deo reprobari, & ad pœnam aeternam damnationis deputari nisi ratione præuisorum demeritorum. Huic veritati oppositus est error Caluini, qui lib. 3. Instit. cap. 21. parag. 5. post antiquiores quosdam hæreticos (quos refert & refutat Waldensis lib. 1. doctrin. fidei) asseruit Deum ante præuisionem cuiuscunque peccati non tantum exclusisse aliquos à cœlesti gloria, sed etiam efficaci voluntate eos ad pœnam aeternam deputasse; vnde capite 23. parag. 9. ait Deum, vt ipsi reprobis efficaciter ad hunc finem a se inuentum perueniant, non tantum eos gratijs ad salutem necessarijs priuare, sed etiam iniicere ijs peccandi necessitatem, quam euadere non possint.

Hæc blasphemia refellitur, & veritas nostræ fidei probatur 1. Authoritate scripturæ varijs in locis, in quibus testatur Deus se nolle, vt vllus pereat, sed vt omnes peccatores ad pœnitentiam conuertantur, & sic vitam aeternam consequantur. Ezech. 18. *Numquid voluntatis mea est mors impij, dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à via sua, & viuat?* & cap. 33. *Viuo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat.* S. Matth. 18. *Non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis.* 2. S. Petri 3. *Dominus patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.*

Probatur 2. ex Conc. Arausicano 2. can. 25. & Trident. Sess. 6. can. 17. in quibus anathema dicitur ijs, qui asseruerint aliquos diuinâ potestate ad malum esse prædestinatos: item ex Conc. Valentino cap. 3. vbi dicitur, *in electione saluandorum, misericordiam præuenire; in damnatione autem periturorum, meritum malum præcedere iustum iudicium.*

Probatur 3. autoritate S. Aug. lib. 3. cont. Iulianum cap. 18. *Bonus est Deus (inquit) iustus est Deus: potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia iustus est:* & S. Prosp. lib. 1. respon.

respons. ad capit. Gallorum ad capit. 7. vbi sic loquitur:
*Gratia Dei non prius eos (reprobos scilicet) deseruit, quam
 ab eis desereretur; & quia hoc ipsos voluntaria defectione factu-
 ros praeiudic, ideo in predestinationis electione illos non habuit.*

Probat 4. ratione: quia sicut poena necessario pecca-
 tum praesupponit, cum sit illius punitio: ita destinatio ad
 poenam praesupponit etiam peccatum in eo, qui ad illam
 destinatur, & peccati cognitionem in eo, qui destinatur; ali-
 aliàs iudicium eius nec iustum nec determinatum esse
 posset; cum nec causam legitimam puniendi haberet, vbi
 nullum esset peccatum; nec rationem vllam determinan-
 di poenam ad certum gradum intensiois vel extensio-
 nis, cum hoc ex cognitione grauitatis aut leuitatis pecca-
 ti pendeat: pro mensura enim delicti, debet esse plagarum
 modus.

Confirmatur ex eo, quòd ob eandem causam Deus ab
 aeterno damnationis poenas reprobis infligere decreuit,
 ob quam re ipsa eas inflicturus est: atqui ob reproborum
 peccata eas inflicturus est, vt testatur ipsemet Christus
 Dominus S. Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem a-
 ternum, &c. esuri enim, & non dedistis mihi manducare, &c.*

Quæres, quid de reprobatione paruulorum sine bap-
 tismi susceptione morientium sentiendum sit? Responde-
 tur breuiter reprobationis positivæ, quâ excluduntur à
 gloria, & destinantur ad poenam damni (neque enim, vt
 docet S. Thom. originali peccato debetur vlla poena sen-
 sus 3. p. q. 1. a. 4. ad 2. & 2. sent. dist. 33. q. 2. a. 2.) semper
 dari causam ex parte paruulorum ipsorum, scilicet
 peccatum originale, in quo concipiuntur, quod
 eos formaliter tali reprobatio-

ne dignos
 efficit.

—o—

E 4

SE-

SECTIO III.

An predestinatio ad gloriam sit ante vel post prauisa merita.

Sumitur hinc nomen predestinationis, non prout comprehendit preparationem mediocrium seu gratiarum ad salutem æternam consequendam, sed prout significat tantum electionem ad gloriam; & in eo sensu quaeritur, an Deus omnes saluandos ita predestinauerit, ut eorum absolutâ & efficaci voluntate elegerit ad gloriam certumque gloriae gradum, priusquam secundum nostrum concipiendi modum vlla eorum merita prauiderit: an e contra electio illa efficax ad gloriam facta sit propter prauisa bona illorum opera, & finalem in gratia perseverantiam.

Dux sunt super hac quaestione opposita Theologorum sententiae: est eorum, qui existimant electionem saluandorum ad gloriam, à Deo factam esse absolutâ & efficaciam voluntate ante vlla prauisa eorum merita; & virtute illius electionis, à Deo preparata & decreta esse omnia illi gratiæ supernaturalis auxilia, quibus electi ad opera bona illius gloriae de condigno meritoria efficaciter excitarentur & adiuuantur. Ita Scotus in 1. dist. 41. quest. 1. Sotus in cap. 9. ep. ad Rom. Bellarm. lib. 2. de grat. & libero arb. cap. 15. Suarez lib. 3. de aux. cap. 16. & plures alij.

Probatur hæc sententia ab illis 1. ex scriptura, quæ alijs in locis videtur significare Deum gratuito ex mera beneuolentia predestinasse ad gloriam; ut S. Luc. 12. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Rom. 6. *Gratia Dei, vita æterna.* Act. 13. *Crediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam.* Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ut, qui secundum propositum vocati sunt sancti.* Nam, quot præseruit & predestinauit, &c.

Secundo autoritate S. Aug. quem illi authores maxime pro sua sententia stare contendunt, cuius hic citatio-

nes ab illis factas recensere (cū in eorum scriptis videri possint) minimè necessarium existinauimus.

Tertiò ratione; quia Deus ordinatissime in suis consilijs & decretis procedit; ergo prius intendit finem quam media: atqui gloria se habet per modum finis, merita autem & bona opera sunt media ad illam: ergo prius intendit absolute illam gloriam electis conferendam, tum ijs postea de medijs ad illam consequendam per gratia suae auxilia prouidere decernit.

Secunda sententia, est eorum, qui existimant electionem absolutam & efficacem praedestinatorum ad gloriam factam non esse nisi post prauiſionem meritorum, ac finalis in gratia perseuerantia. Huic sententiae subscribunt Alexander Alensis 1. part. quaest. 28, num. 3. art. 3. S. Bonauent. in 1. distinct. 41. quaest. 2. num. 15. & plurimi alij celeberrimi Doctores tam veteres quam recentiores, quos citat & sequitur Lessius in opusculo de praedestinatione & reprobatione sect. 2. quibus addere possumus Philippum Gamachæum in 1. part. S. Thomæ quaest. 23. cap. 6. & Nic. Humbertum ad eandem quaestionem disp. 4. art. 2.

Probatum ab illis authoribus hæc sententia r. ex scriptura. Matth. 20. vbi Christus dicit: *Sedere ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo*, quibus verbis (vt SS. Patres docent) Christus innuit non fauori & gratia, sed laboribus & meritis paratum esse sessionem in regno suo: ita hunc locum explicant S. Epiph. hæresi 69. S. Cyr. lib. 10. thesauri cap. 16. & Hieron. lib. cont. Iouinianum, vbi ait ideo Christum Dominum ibi dicere (non est meum dare vobis) vt noverit vhusquisque mansionem sibi in cælo, non ex sola Christi largitate, sed etiam ex proprijs operibus esse praparamandam. Item S. Matth. 25. *Venite benedicti, &c. possidete praparam vobis regnum, &c. esurini enim, &c.* quibus verbis aperte insinuat regnum cælorum ab æterno esse iustis praparamatum ob præuisa eorum bona opera; quod patet tum ex particula causali (enim) tum ex eo, quod similiter

E s

dicitur

dicitur reprobis: *Discedite à me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, &c.* Atqui hic ignis non est paratus diabolo, nisi ob prauis eius demerita: ergo nec regnum est iustis preparatum, nisi ob prauis eorum merita.

Probat 2 ex S. Hieron. epist. ad Hedibiam quaest. 10. *Deus, inquit, vasa misericordiae, quae preparauit in gloriam suam, non irrationabiliter saluat & absque veritate, sed causis praecedentibus; quia alij non susceperunt filium Dei, alij autem recipere suam sponte voluerunt; ex quo offenditur non gentes eligi, sed hominum voluntates.* S. Ambr. lib. 5. de Fide cap. 3. *Quorum merita praesciuit, eorum premia praedestinavit.* S. etiam Aug. licet contrariae sententiae aliquibus in locis fauere videatur, in alijs tamen satis aperte asserit electionem ad gloriam supponere bona opera & merita electorum, vt lib. 1. ad Simp. quaest. 2. *Non praecedit electio iustificationem, sed electionem iustificatio, nemo enim eligitur, nisi iam distans ab illo, qui rejicitur; & serm. 7. de verbis Domini paulo post medium. Quos voluit, hos Deus elegit; elegit autem (sicut dicit Apostolus) & secundum suam gratiam & secundum illorum iustitiam.*

His SS. Patribus merito adiungi potest beatae memoriae Franciscus Salesius olim Gebennensium Episcopus, qui in opusculo de amore Dei lib. 3. cap. 5. id expressè docet, & probat ex verbis cuiusdam Collectae, in qua Ecclesia Deum alloquens dicit, illum *misereri omnium, quos suos fide & opere suos esse praesciuit;* quibus verbis (vt ille dicit) fatetur Ecclesia gloriam ijs esse destinatum, quos diuina sapientia prauis gratiae suae vocationi obtemperaturos, & per illam ad fidem viuam, quae per charitatem operatur, esse peruenturos.

Probat 3. ratione: quia si Deus ab aeterno ante vlla prauis merita aliquos efficaciter ad gloriam praedestinavit, sequitur eos, qui sic praedestinati non sunt, esse absolute & ante vlla prauis demerita à gloria exclusos, ac proinde reprobos ac damnatos; cum reprobatio & damnatio in exclusione à gloria proprie consistat: quod tamen dici non debet, & à diuina bonitate maxime ali-

enun

enun
negat
certo
um es
clusio
origin
infect
id per
salute
omni
testat
one &

Quid

V

dicen

Pri

per ill

lud, t

(vt si

propo

gloria

thori

ligati

tot m

fectio

ab al

ant;

lari s

seip

pist.

enum est. Neque dicas non excludi positiuè, sed tantum negatiuè; quia quoad effectum nihil interest, cum æquè certò & infallibiliter exclusio negatiua atque positiua suum effectum consequatur. Neque item dicas, hanc exclusionem non esse factam nisi post præuisum peccatum originale, Deumque posse iustè à gloria sua tali peccato infectos excludere; quia, etsi per iustitiam possit, tamen id per misericordiam non fecisse, sed è contrà omnium salutem voluntate antecedenti velle, & copiosam pro omnibus redemptionem dedisse multis in locis scriptura testatur, vt patebit ex dicendis in tractatu de Incarnatione & de Gratia.

SECTIO IV.

Quid super questione in sectione precedenti proposita sentiendum videatur.

VT in quaestione difficili & obscura lucem aliquam afferamus, neque tamen limites nobis propositos excedamus, tria hic breuiter pro illius resolutione dicenda sunt,

Primum est, nihil adhuc ab Ecclesia definitum esse super illa quaestione, ac proinde liberum esse unicuique illud, tenere quod sibi probabilius videbitur: & quamuis (vt sincerè loquamur) verum sit S. Augustinum magis propendere in eam sententiam, qua dicit electionem ad gloriam factam esse ante præuisa merita; eius tamen auctoritas, licet maximi facienda, nullam secum fidei obligationem inuehit, vt satis euidentis est, tum ex eo, quòd tot maximi nominis Doctores & maximè catholici, qui sectione precedenti citati sunt, non solum ab hac sed & ab alijs plurimis S. Augustini sententijs apertè dissident; tum etiam ex ijs, qua idem S. Augustinus pro singulari sua & prorsus admirabili modestia & humilitate de seipso ac scriptis suis dixit varijs in locis, & præsertim epist. 7. ad Marcellinum, & in prologo suarum Retractionum:

tionum: quamdiu enim super aliqua quaestione nihil ab Ecclesia definitum est, vnicuique sine cuiusquam pra-iudicio in suo sensu abundare permillum est.

Secundum est, quod licet vtraque non solum sit pietati consentanea, sed & plurimum rationibus tum auctoritatibus fulciatur; illam tamen, quae asserit electionem absolutam & efficacem ad gloriam non nisi ratione prauiorum meritorum a Deo facta esse, videri longe probabiliore: quod constare potest tum ex auctoritatibus & rationibus in eius probationem adductis, tum etiam ex refutatione eorum, quae pro sententia opposita allata sunt.

Ad primum enim locum scripturae respondendum est, Christum Dominum loqui de complacentia dandi regnum, non absoluta, sed conditionata; sicut & promissio dandi eiusdem regni non absoluta sed conditionata est, vt expresse definiit Concilium Trident. sess. 6. can. 20.

Ad secundum, vitam aeternam dici ab Apostolo gratiam Dei, non quia gratis absolute decreta sit, sed quia per gratiam Dei obtinenda sit; & praeterea quia, cum talis & tanta sit, tamen pro valde exiguis operibus ex gratuito Dei beneplacito sit tanquam merces constituta.

Ad tertium, dicendum est praedestinationem illam intelligendam esse, non ad gloriam sed ad fidem & iustificationem; *iustus enim* (vt ait Apostolus Rom. 1.) *ex fide uiuit; & cum auerterit se impius ab impietate sua, &c. ipse animam suam uiuificabit*, vt ait Propheta Ezech. 18. ac proinde recte per praedestinos ad vitam intelligere possumus praedestinos ad fidem & ad iustificationem.

Ad quartum, verum esse eos, qui a Deo per gratiam vocantur, vt ex peccatoribus fiant iusti & sancti, vocari ad illam gratiam non ex meritis, sed ex gratuito Dei proposito, vt ex antedictis patet. Verba autem, quae sequuntur (*quos praesciuit & praedestinauit*) sic intelligenda esse, quos praesciuit per vocationem gratiae suae, fidem & charitatem habituros, eos praedestinauit, vt essent conformes Filio suo, itaque sicut Filio tribulationes cooperatur *in bonum*, ita & illis cooperabuntur. Ita S. Cyrill.

apud

apud Oecumenium in hunc locum, S. Amb. lib. 5. de fide cap. 3. S. Chrysoft. hom. 15. in epist. ad Rom. & alij.

Ad rationem denique responderetur, Deum intendere gloriæ collationem non simpliciter, nec tanquam purum & gratuitum donum, sed tanquam mercedem & premium bonorum operum & meritum, ut manifeste testatur scriptura, quæ varijs in locis sub nomine mercedis gloriæ eternam designat: unde sequitur, quod Deus nullum ad eam ab æterno efficaciter elegerit: nisi quæ bonis operibus & finali perseverantiâ illam promeriturum esse prævidit.

Tertium denique est, hanc secundam sententiam, quam probabiliorē esse diximus, nullo modo derogare (quod aliqui sine ratione inficiantur) summa & commoda illi dependentiæ, quam homo in se agnoscere & profiteri debet respectu diuinæ potentia & misericordiæ in negotio salutis: cum illa siquidem stat semper inexcussa veritas illa; quam ut basim & fundamentum totius Christianæ pietatis sæpius ingerit S. Augustinus: nimirum nihil in se habere hominem, unde coram Deo gloriari possit; nihil ex se posse in salute sibi procuranda, quod Deo acceptum referre non debeat; nullum ex se meritum proferre, quod gratiæ Christi adscribere non teneatur. Decrevit quidem Deus ab æterno gloriam homini ob merita conferre, sed quid ex se mereri potest, qui nequidem aliquid boni cogitare ex se sufficiens est? Unde, cum sine gratiæ diuinæ auxilio nihil omnino possit, gratia autē illa fit ei prorsus indebita, & ex pura tantum Dei misericordia concedatur; sequitur ut & merita omnia & gloriæ ipsius præmia, tanquam gratiæ munera & diuinæ misericordiæ dona debeat agnoscere. Cum autem gratiam illam Deus non aequaliter & uniformiter omnibus, sed vicuique, prout vult, largiatur, & vni quidem maiorem, alteri minorem; huic efficacem tribuat, illi non item; istum modo speciali ad se trahat, alium derelinquat; verè ac merito cum Apost. Rom. 11. dicere semper debemus: *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & investigabiles viæ eius!* (&

Rom. 9.) *Non quid dicit figmentum ei, qui se finxit: quid me fecisti scilicet an non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?*

SECTIO V.

Quinam sunt effectus prædestinationis & reprobationis.

Quanuis (vt rectè docet S. Thomas) 1. p. q. 23. a. 2. prædestinatio formaliter non sit in prædestinato, sed in Deo prædestinante; nihilominus, in quantum executioni mandatur, aliquos effectus producit in ipso prædestinato, de quibus quaestio proposita intelligenda est. Pro cuius resolutione.

Dicendum 1. duos esse in genere effectus prædestinationis, gratiam scilicet & gloriam. Porrò quia gratia duplex est, vna actualis, quæ dicitur gratia vocationis, altera habitualis, quæ vocatur gratia iustificationis; hinc factum est, vt primus ille effectus nomine gratiæ comprehensus in duos subdiuidatur; & sic tres præcipui effectus prædestinationis numerentur, nempe vocatio, iustificatio & glorificatio, iuxta doctrinam Apost. Rom. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, hos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & glorificauit.*

Est autem obseruandum, ad gratiam vocationis reduci omnia auxilia & adiumenta, non solum interna, sed etiam externa, quæ ad iustificationem suo modo simul cum internis concurrunt; vt externa Euangelij prædicatio, à parentibus Christianis ortus & educatio, occasionum peccandi remotio, cum pijs & bonis conuersatio, fraterna correctio, & alia similia. Ad gratiam quoque iustificationis pertinere omnes alios habitus supernaturales, qui simul cum ipsa gratia habituali infunduntur; vt habitus fidei, spei, charitatis, & aliarum virtutum supernaturalium, item dona Spiritus Sancti, gratias sacramentales ac donum finalis perseverantiæ. Ad glorificationem

denique

denique pertinere non solum ipsam visionem beatificam & amorem beatificum; sed etiam a iâ dona gloriæ accidentalis, quæ vel animam vel corpus respiciunt. Quæ omnia & similia inter effectus prædestinationis computari debent, & tanquam ab illâ beneuolentia & charitate prouenientes, quâ Deus ab æterno prædestinatos ob Christi merita dilexit, & per quam illis tot & tanta suæ largitatis dona præparauit.

Dicendum 2. duos esse tantum effectus reprobationis; primus est permissio peccati, vnde dicit Apostolus Rom. 9. *quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ apta in interitum: & ad hunc effectum reducitur obduratio seu excecatio reprobi; cum nihil aliud sit quam ipsa peccati permissio, quatenus Deus permittendo peccatum, simul iusta aliqua ex causa subtrahit reprobo peculiare aliquod gratiæ suæ auxilium, quo eius cor emolliretur, vel illuminaretur intellectus. Secundus verò effectus reprobationis est æterna ipsius reprobi punitio, vt patet ex illis Christi verbis Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum.**

Quæres, an etiam peccata ipsius reprobi dici debeant effectus reprobationis? respondetur negatiuè, quia effectus reprobationis sunt à Deo reprobante, vt à causa; atqui Deus peccatorum causa nec est, nec dici debet, vt iam alia occasione probatum est, & fusius probabitur in tractatu de peccatis.

SECTIO VI.

An prædestinatio sit certa, & an à prædestinato cognosci possit.

Qvæstionis propositæ quoad primam illius partem sensus est, an prædestinatio certò & infallibiliter effectum suum consecutura sit: cum autem duplex certitudo distingui possit; vna cognitionis, quâ Deus cer-

tò

tò cognoscit effectum illius futurum; altera medij & causalitatis, quatenus medium illius prædestinationis exquendæ tale est, vt eo posito effectus certò & infallibiliter futurus sit.

Dicendum 1. prædestinationem electorum ad gloriam esse Deo certissimam certitudine cognitionis. Probat ex Apostolo 2. ad Timoth. cap. 2. *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognouit Dominus, qui sunt eius.* Id etiam præterea constat ex ijs, quæ supra dicta sunt de certitudine & infallibilitate scientiæ Dei.

Dicendum 2. prædestinationem electorum ad gloriam esse etiam certissimam certitudine medij & causalitatis. Ita S. Thom. quæstionibus disputatis de veritate q. 6. a. 3. Probat 1. ex cap. 10. S. Ioan. vbi Christus de prædestinatis sic loquitur: *Non peribunt in æternum, & non rapiet eas (oues) quisquam de manu mea.* Probat 2. ex S. Aug. libr. 5. cont. Iulianum cap. 5. vbi loquens de prædestinatis, *Ex his, inquit, nemo perit, quacunque ætate moriatur, al sit enim, vt prædestinatus ad vitam sine sacramento mediatoris finire permittatur hanc vitam; & lib. de bono perseu. cap. 14. dicit, quòd Prædestinatio est preparatio beneficiorum, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur.*

Quoad secundam quæstionis partem dicendum, neminem posse certò scire, se esse de numero prædestinatorum absque speciali aliqua Dei reuelatione. Hæc propositio est de fide contra Calvinum asserentem lib. 3. in sit. cap. 24. parag. 8. vnumquemque fidelem certâ fide credere debere se esse prædestinatum. Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur 1. ex illis verbis Eccl. 9. *Nescit homo, virum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta.* Vnde merito admonet Apostolus 1. Cor. cap. 10. *Qui se existimat stare, videat, ne cadat; & ad Philip. 2. Cum metu & tremore vestram salutem operamini.* Probat 2. ex Conc. Trident. sess. 6. vbi Can. 15. anathema profertur in eum, qui dixerit, hominem renatum, & iustificatum teneri ex fide ad credendum, se certò esse in numero prædestinatorum

rum

rum. Et Can. 16. in eum, qui donum finalis perseverantia se certo habiturum absolutâ & infallibili certitudine dixerit; nisi hoc ex speciali revelatione didicerit. Probatur 3. ex S. Aug. lib. de corrept. & gratia cap. 13. *Quis ex multitudinis fidelium, quando in hac mortalitate vivitur, in numero predestinatorum se esse presumat?* Probatur 4. ratione, quia, cum predestinatio ad gloriam pendeat a finali perseverantia, & ab eo statu, in quo quis futurus est in exitu vitæ; evidens est neminem certo scire posse, qualis tunc futurus sit; cum ea, quæ futura sunt contingenter, quale est istud, de quo loquimur, nullus naturaliter certo præscire possit.

Quærent hic aliqui, quomodo certitudo illa & infallibilitas predestinationis cum humani arbitrij libertate concordari possit? Respondetur breviter, cum in predestinatione duo considerari possint, scilicet præscientia Dei, & decretum conferendi gratiæ auxilia ad gloriam promerendam, certum esse decretum illud non magis arbitrij libertatem lædere, quam ipsam gratiam, quæ vi illius confertur, & quæ liberum arbitrium non cogitur, nec necessitatur, sed tantum excitatur & adiuvatur, ut supponimus ex dicendis in tractatu de Gratia.

Quod autem spectat ad præscientiam diuinam, iam supra ostendimus, cum ageremus de scientia Dei, quomodo nullum libertati humanæ afferat præiudicium, sed illam intactam & illibatam omnino relinquat, quare diutius non est in hac questione immorandum.

—§—

CA

CAPVT VI.

*De cognoscibilitate Dei, seu de modo, quo
ab intellectu creato Deus clarè co-
gnosci potest.*

HAstenus de Deo egimus, prout à nobis in statu
viæ secundum nostrum imperfectum concipi-
endi modum per fidem cognosci potest; superest
nunc, vt eundem consideremus, prout à beatis in statu
gloriæ clarè cernitur.

SECTIO I.

*An clara Dei cognitio sit intellectui cre-
ato possibilis.*

Questio intelligenda est, non de potentia naturali;
certum est enim nullum intellectum humanum pos-
se naturaliter ad illam claram essentiæ diuinæ co-
gnitionem pertingere; vnde meritò ab Ecclesia proscri-
pti sunt Ætius & Eunomius & illorum discipuli Anomai,
qui (vt refert S. Epiphanius) Hær. 76. non minùs impiè
quam stolidè, se perfectè & clarè Dei essentiã in hac
vita videre & cognoscere iactabant.

Proposita igitur quæstio intelligi debet de potentia
obedientiali, seu an intellectus creatus auxilio aliquo
& lumine supernaturali possit ita confortari & eleuari,
vt ad clarã & intuitiuã essentiæ diuinæ cognitionem
pertingere queat. Pro cuius resolutione.

Dicendum est, clarã & intuitiuã diuinæ essentiæ
cogni-

cognitionem intellectui creato esse possibilem modo supra explicato. Huic veritati, quæ de fide est, oppositus est error cuiusdam Gregorij Palamæ (de quo frequens mentio est in historia Ioannis Cantacuzeni præsertim lib. 2. cap. 40.) & aliorum illius asseclarum, nec non & Armeniorum quorundam, de quibus agit Richardus Radulphus Archiepiscopus Armacanus lib. 14. de quæst. armenorum c. 1. qui omnes tam Græci quàm Armeni negabant ab vilo intellectu creato diuinam essentiam, prout in se est, clarè cognosci posse.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur 1. autoritate scripturæ. S. Matth. cap. 5. *Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt;* & cap. 18. *Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est:* 1. Ioann. cap. 3. *Similes ei erimus: quoniam videbimus eum, sicuti est:* 1. Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in anigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.*

Probat 2. autoritate Concilij Florentini in decreto vnionis, in quo definitum est animas iustorum in cælo clarè Dei Trini & vnus visione & fruitione esse beatas.

Probat 3. ex S. Greg. Papa lib. 18. mor. cap. 28. vbi sic loquitur: *Sciendum verò est, quod fuerunt nonnulli, qui Deum dicerent, etiam in illa regione beatitudinis in claritate quidam sua conspici, sed in natura minime videri.* Postea S. ille pater varia scripturæ loca citat, quibus hunc errorem refellit, & Deum in sua essentia videri à beatis probat Iren. lib. 4. cap. 27. *Deus incomprehensibilis visibilem se & comprehensibilem & capacem hominibus præstat, ut vniuscuique percipientes & videntes se (& paulò post) Homines igitur videlint Deum, & viuunt per visionem immortales facti, & pertingentes usque ad Deum.* S. Bernard. serm. 4. in festo omnium Sanctorum. *In hoc erit vita aterna, ut cognoscamus Patrem, & Filium, cum Spiritu Sancto, & videamus Deum, sicuti est, id est, non modo sicut inest, nobis videlicet aut cæteris creaturis, sed sicut est in semetipso.*

Probat 4. duplici ratione, quâ vtitur S. Thom. 1. p. q. 12. a.

12. a. 1. prima, quòd vel dicendum est in Deo repositam non esse beatitudinem nostram (quod falsum est, & fidei repugnat) vel si in Deo reposita est, debet esse in actu perfectissimo circa Deum vt obiectum, qui actus alius esse non potest quàm clara eius visio. Secunda ratio est, quòd naturale desiderium clarè Deum videndi nobis inditum sit; cum enim homo intuetur effectum, naturaliter appetit videre causam; at, si clara Dei visio non esset possibilis, sequeretur Deum frustra & sine ratione desiderium illud naturæ nostræ indidisse, quod omnino dici non debet.

Obijciabant Armeni 1. Apost. dixisse 1 ad Timoth. cap. 1. Deum esse inuisibilem, & cap. 6. inhabitare lucem inaccessibilem, nullumque hominum eum videre posse. Resp. (ex mente S. Aug. epist. 12. ad Paulinam, vbi hæc Apost. verba fuse explicat) illa esse intelligenda de statu Viatorum, non verò beatorum; hoc est Deum ab hominibus, quamdiu in hac mortali vita degunt, secundum legem ordinariam per solas naturæ vires clarè videri non posse, iuxta illud Exodi 33. *Non videbit me homo, & viuet.*

Obijciabant 2. auctoritatem multorum SS. Patrum, præsertim S. Ioann. Chrysof. Theodoret, Theophylacti, Euthymij (quorum verba refert Sixtus Senensis lib. 6. biblioth. sanctæ ann. 182.) qui denegare videntur, Deum ab vilo intellectu creato clarè, vt in se est, videri posse. Resp. cum eodem Sixto Senensi, verba illorum Patrum intelligenda esse, vel de visione Dei per oculum corporeum, quam fatemur esse impossibilem; vel de clara Dei visione ex solis naturæ viribus & secundum legem ordinariam in hac vita; vel de eadem clara Dei visione etiam in altera vita, quatenus ipsius essentiæ diuinæ comprehensionem significat, quæ haud dubie cuiunque intellectui creato est omnino impossibilis.

Obijciabant 3. nullam esse proportionem inter Deum, vt care videndum & potentiam creatam intellectuam; cum hæc sit finita, ille verò infinitus. vnde sequitur Deum ab intellectu creato clarè videri non posse. Resp. ex mente S. Doctoris supra, verum esse, nullam inter finitum & infinitum

finitum
intelli
at pos
vnius
ctus a
propo
lum
ctum
aliqu
nequ
actum
fallur

SE
di
fe
clarâ
rum
Pa
prau
rerer
nem
ante
fruit
Insti
ribu
se di
didi
ctio
lib.

finitum reperiri proportionem, si proportionis nomine intelligatur habitudo certa quantitatis vnius ad alteram; at posse aliquam esse proportionem, si per illam qualibet vnius ad alterum habitudo intelligatur, qualis est effectus ad causam, potentia ad obiectum; & sic potest esse proportio creaturæ ad Deum, in quantum se habet ad illum vt effectus ad causam suam, vel vt potentia ad obiectum suum: si enim inter potentiam & obiectum finita aliqua & determinata proportio esse deberet, sequeretur nequidem voluntatem creatam posse ferri in Deum per actum charitatis supernaturalis, quod tamen euidenter falsum est.

SECTIO II.

An de facto nunc beati essentiam Dei clare videant.

Sensus questionis est, an Sanctorum animæ, quæ hinc discedunt ab omni peccati tum macula tum pœna perfecte purgatæ, statim atque à corporibus solutæ sunt, clarâ Dei visione fruantur; an verò hæc visio post corporum resurrectionem, aut in aliud tempus differatur?

Partem negantem secuti sunt Millenarij sic dicti, quod præuè intelligentes aliqua verba libri Apocalypseos, assererent Christum Dominum post communem resurrectionem cum Sanctis regnaturum super terram mille annis, antequam ad cœlestem beatitudinem ac diuinæ essentia fruitionem illos deducat. Videri potest Lactantius lib. 7. Institutionum diuin. cap. 20. & S. Hieron. lib. de scriptoribus Ecclesiast. cap. 28. vbi etiam Tertul. in eo errore fuisse dicit, nec non & Vigil. in eo libro, quem contra eum edidit. Calvinus etiam non nisi post communem resurrectionem beatos in cœlo Dei visione fruturos existimat lib. 4. Instit. cap. 20.

Par.

Pars verò affirmans, quæ sanctorum animas nunc in cælo clarâ Dei visione frui asserit, de Fide est, & probatur, ac simul error oppositus refellitur. ex scriptura. S. Luc. 23. vbi Christus dixit latroni secum crucifixo, *hodie mecum eris in paradiso*; in quibus verbis nomine paradisi SS. Patres ipsam gloriam & visionem beatificam intelligunt: ita S. Ambr. super hunc locum, S. Hieron. in cap. 9. Zach. & S. Aug. epist. 57. vbi verba illa eo sensu intelligenda esse existimat, vt à Christo dicta sint, non in quantum homo erat, sed in quantum Deus, cum quæ futurus erat latro per visionem claram ipsius, quod est esse in paradiso, id est paradisi gloria & beatitudine frui. Item ex 2. ad Cor. cap. 5. vbi Apost. sic loquitur: *Audemus, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & presentes esse ad Dominum*, hoc est, vt Deum ipsum intuitiue & facie ad faciem videamus, quo in sensu hæc Apost. verba intelligit S. Aug. lib. 14. de Trin. cap. 2.

Probatur 2. autoritate Concilij Florentini in decreto supra citato, vbi id expressè definitum habetur.

Probatur 3. ex S. Cypr. libr. de exhortatione ad martirium cap. vlt. vbi sic loquitur: *Quanta est dignitas, & quantæ securitatis exire hinc latum, exire inter angustias & pressuram gloriosum, claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus, & aperire eosdem statim, vt Deum videatur & Christum*. S. Aug. lib. 12. de Genesi cap. 34. vbi dicit animas Sanctorum esse in paradiso, siue in tertio cælo, quo raptus fuit S. Paulus, easque in illo cælo Dei substantiam verbumque Deum, per quod facta sunt omnia, ineffabiliter videre: & in lib. meditationum cap. 22. *Felix anima*, inquit, *quæ terrene resoluta corpore, libera cælum petit, secura est & tranquilla; non timet hostem neque mortem: habet enim presentem, cernitque indefuenter pulcherrimum Dominum, cui seruiuit, quem dilexit, & ad quem tandem lata & gloriosa peruenit.*

Probatur 4. hâc ratione. Deus, cuius natura bonitas, cuius opus misericordia est, pronior est haud dubiè ad remunerandum quàm ad puniendum: atqui animabus impi-

impiorum, statim atque decedunt è corporibus, pœnam æternam tam damni quàm sensus infligit, vt patet de Diuine epulone, cuius anima, statim atque à corpore soluta est, in infernum est delata, ibique pœnis & cruciatibus affecta: ergo multò magis credendum est illum beatitudinem æternam, quæ in clara essentia suæ visione consistit, animabus sanctorum & iustorum concedere, statim atque ex hac vita perfectè à peccatis purgata migrauerint.

Obijcies, S. Matth. cap. 20. in parabola operariorum, mercedem non nisi in fine diei omnibus simul operarijs solui; & Apocalyp. 6. animas sanctorum visas esse sub altari, diuinumque responsum accepisse, vt expectarent adhuc modicum tempus, donec compleretur numerus fratrum suorum: ex quibus locis videtur sequi, visionis beatificæ fruitionem simul omnibus electis concedendam vsque in diem iudicij differri. Resp. hæc & similia scripturæ loca intelligenda esse de beatitudine totali & completa, quæ non animæ solùm, sed etiam corporis gloriam requirit; quæ quidem, vt sic, post corporum resurrectionem in vltimum iudicium secundum legem ordinariam referuatur.

SECTIO III.

An ad Deum clarè videndum intellectus creatus lumine aliquo supernaturali indigeat.

Dicendum est 1. intellectum creatum auxilio aliquo supernaturali indigere, quo confortetur & eleuetur ad claram Dei visionem eliciendam; quod quidem auxilium supernaturale communiter à Theologis lumen gloriæ vocatur.

Probat 1. ex Psal. 35. *Apud te est fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.* Apoc. 21. *Claritas Dei illuminauit eam,* scilicet societatem beatorum videntium Deum, vt explicat S. Thom. quæst. 12. art. 5. vbi ex his duobus scripturæ

peura locis probat necessitatem luminis gloriae

Probatur 2. ex Concilio Viennensi sub Cleinente 5. in quo inter alios errores Begardorum & Ieguinarum iste quinto loco recensetur. *Quid anima non indiget lumine gloriae eleuante illam ad Deum videndum, & eo beatè fruendum, & ibidem tanquam haeticum damnatur, vt etiam referatur Clementinà (ad nostrum) tit. de haeticis.*

Probatur 3. ex S. Aug. lib. 1. de peccatorum meritis & remissione cap. 19. vbi sic loquitur: *Verum tamen, si percepto baptisinate ex hac vita emigrauerit soluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illi lumine veritatis, quod incommutabiliter manens in aeternum iustificatos praesentia creatoris illuminat.*

Probatur 4. hâc ratione: si intellectus ad eliciendum actum fidei supernaturalis in hac vita indiget auxilio aliquo supernaturali, multo magis indigebit ad eliciendum actum visionis beatificae: cum longè sit perfectior, ac multo magis superemineat naturali facultati ipsius intellectus: atqui certum est intellectum non posse sine auxilio aliquo supernaturali actum fidei elicere, vt definitum est in Concilio Tridentino Sess. 6. can. 2. & 3. & antea definitum fuit in Concilio contra Pelagium congregatis: ergo à fortiori idem intellectus ad eliciendum actum visionis beatificae indigebit auxilio aliquo supernaturali; & illud est, quod à Theologis vocatur lumen gloriae.

Dicendum 2. lumen illud gloriae esse qualitatem habitualement intellectui creato ab ipso Deo infusam, illique inhaerentem. Ita communiter Theologi aliquibus exceptis, qui aliter illius luminis naturam explicant.

Probatur assertio hâc ratione; quia scilicet per lumen gloriae intelligitur donum aliquod, quo intellectus creatus eleuatur permanentè & modo sibi connaturali ad Deum clarè videndum: cum enim status beatitudinis sit permanentis, debet etiam habere modum sibi conuenientissimum, quo intellectus perficiatur permanentè, ac reddatur capax per aliquid sibi inhaerens ad visionem illam eliciendam, in qua essentialis eius beatitudo consistit.

Con-

Confirmatur ex eo, quòd ad actum fidei eliciendum ipsa fides habitualis tanquam lux aliqua subobscura intellectui infunditur, illique inhaeret eo fine, vt compleat & perficiat eius vim ex se insufficientem ad credendum in Deum: ergo à pari, imò à fortiori dicendum est, lumen gloriae habitualiter inhaerere intellectui creato, vt compleat & perficiat eius vim debilem & insufficientem ad clarè videndum Deum.

Est autem obseruandum hic quòd, quamuis de fide fit, intellectum creatum indigere aliquo auxilio seu lumine supernaturali ad claram Dei visionem eliciendam, vt patet ex Conc. Viennensi supra relato, non est tamen expressè definitum, quid propriè sit illud lumen, an sit qualitas habitualis inhaerens, vel aliquid aliud; quamuis longè probabilius sit id, quod diximus, & oppositum, licet non sit haereticum, videatur tamen aliquibus Theologis erroneum, vt docet Isambertus ad quæst. 12. disp. 2. art. 3.

Quæres, an lumen illud gloriae tale sit vel esse possit, vt non tantum creatum intellectum, sed etiam oculum corporeum eleuare queat ad visionem claram diuinæ essentiae: seu an oculus corporeus lumine aliquo eleuari possit ad essentiam ipsius Dei videndam? Respondetur id fieri omnino non posse. Ita S. Aug. epist. 111. & 112. vbi ex professò illud varijs tum scripturæ tum SS. Patrum Athanasij; Gregorij Nazianz. Ambr. & Hieronymi auctoritatibus probat. Ratio eius rei est, quia nulla potentia sua vitali actione extra limites obiecti sui versari potest; vnde, si impossibile est per facultatem corpoream visuam percipere saporem vel sonum, multò magis percipere rem purè spiritalem, qualis est Deus. Deinde, si Deus visu corporeo, prout in se est, videri posset, magis adhuc posset sensu interno; vnde sequeretur ipsa bruta animalia capacia fore beatitudinis, quæ in visione Dei consistit, quod absurdum est, & dici non debet.

Obijcies! ob dixisse cap. 19. *In carne mea videbo Deum meum;* & c. 42. *Auditu auris audiui te, nunc autem oculus*

F

m. 118

meus videt te. Ad primum locum respondetur cum S. August. lib. 22. de ciuit. c. 19. Iob non dicere se carne aut per carnem, id est oculis carnis visurum Deum; sed in carne, hoc est post resurrectionem resumpto corpore; quod autem addit postea; *Quem visurus sum, ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt;* vel de oculis mentis accipiendum est, vel de visione humanitatis Christi, quem in spiritu tunc prouidebat, & Redemptorem vocabat. Ad secundum locum respondetur cum S. Thoma art. 3. de oculo mentis intelligendum esse, vel potius (vt alij interpretantur) de effectu diuinæ prouidentia erga homines, quem tunc ait se fuisse expertum euidenter, & quasi ad oculum cognouisse; cum antea non nisi auditu, & ex aliorum relatione agnouisset.

SECTIO IV.

Quid intellectus lumine gloria illustratus in diuina essentia videat.

Dicendum 1. intellectum lumine gloria illustratum videre Dei essentiam, & simul tres personas diuinas, ac omnes perfectiones formaliter in Deo existentes.

Probatur 1. ex scriptura. 1. S. Ioan. 3. *Videbimus eum factum est,* quæ verba vnanimiter SS. Patres intelligunt de visione beatifica, quæ videtur Deus, sicuti est in seipso; atqui Deus in seipso est vnus in essentia, trinus in personis, habetque formaliter in se omnes perfectiones: ergo

Probatur 2. ex Conc. Florentino in decreto vnionis, vbi definitum est animas iustorum recipi in cœlum, & intueri clarè Deum vnum & trinum sicuti est; vnde sequitur secundum mentem Conc. omnes, etiam diuinas perfectiones à beatis videri; cum non minus Deo conueniat esse v. g. sapientem, iustum, quàm esse vnum in essentia, & trinum in personis.

Probatur 3. hæc ratione: impossibile est aliquid, quod est

est omnino simplex & indiuisibile, clarè & perfectè videri, quin simul videantur omnia, quæ illi insunt, & cum quibus realiter idem est: atqui essentia diuina est simplicissima & omnino indiuisibilis, & præterea est idem realiter cum personis diuinis, & cum omnibus perfectionibus formaliter in Deo existentibus: ergo visà essentia diuinà necessariò videntur etiam & personæ diuinæ, & omnes perfectiones formaliter in Deo existentes.

Dices, inde consequens fore Deum à beatis comprehendendi. Resp. id non sequi; ad comprehensionem enim Dei, præter cognitionem omnium perfectionum, quæ formaliter in eo existunt, requiritur præterea, vt cognoscantur ea omnia, quæ in illo sunt eminenter, seu quæ ab illo extra se produci possunt, atque insuper vt ipsa diuina essentia cum illis omnibus, quæ formaliter vel eminenter in se continet, tam perfectè cognoscatur, quàm in se cognoscibilis est; quod cum solius Dei proprium sit, sequitur illum à nullo intellectu creato posse comprehendendi.

Dicendum 1. intellectum lumine gloriæ illustratum videndo clarè diuinam essentiam, videre simul etiam in ea multas alias res præter ipsum Deum. Ita S. Thom. 1. p. q. 12. a. 9. & q. 58. a. 7. & cum illo communiter omnes Theologi.

Adhuc autem assertionis clariorem intelligentiam, notandum est ex S. Doctore animas beatas in cælo duplicem habere creaturarum rerum cognitionem; vnã per proprias illarum species, quas vel initio beatitudinis à Deo acceperunt, vel per aliquas reuelationes de nouo accipiunt; alteram verò in essentia diuina seu in verbo diuino.

Hæc doctrina sic explicata probatur ex S. Aug. lib. 11. de ciuit. Dei cap. 7. vbi sic loquitur: *Cognitio creature in se ipsa (vt ita dicam) decoloratior est, quam cum in Dei sapientia cognoscitur velut in arte, per quam facta est: & cap. 29. Illi (beati scilicet) non per verba sonantia Deum discunt, sed per ipsam præsentiam immutabilis veritatis, &c. ipsam quoque creaturam*

aturam melius ibi, hoc est in sapientia Dei tanquam in ar-
 quâ facta est, quam in ea ipsa sciunt: & paulò post enu-
 raris varijs creaturarum cœlestium & terrestrium spec-
 ebus adiungit. Omnia hæc aliter in verbo Dei cognoscuntur
 beatis, ubi habent causas rationesque suas, secundum quas facti
 sunt, incommutabiliter permanentes; aliter in seipsis: illic clar-
 ore, hic obscuriore cognitione. S. etiam Bernardus lib. 5. c.
 confider. cap. 1. paucis verbis id optimè explicat; Vides
 (beati scilicet) verbum, & in verbo, facta per verbum, &c.
 optimum videndi genus, si nullius egueris ad omne, quod nôsse
 buerit.

Probatur etiam hæc ratione: visio beatifica Sanctorum
 est quædam participatio visionis illius increata, quâ De-
 us seipsum & creaturas cognoscit: atqui Deus in esse
 sua videt creaturas secundum esse proprium, quo
 habent aut habere possunt in seipsis: ergo & Sanctos eo-
 dem modo creaturas aliquas in essentia diuina videre
 posse censendum est.

SECTIO V.

Quasnam res præter Deum in statu gloria beati cognoscant.

CVM certum sit (vt in sectione precedenti dictum
 est) beatos non tantum Deum, sed etiam alia multa
 præter ipsum, siue in eius essentia, siue per speciale
 reuelationes, aut alio quouis modo cognoscere; quæ-
 ritur, quasnam sint illæ res, quarum cognitio illis in statu
 gloria competat: pro cuius resolutione

Dicendum 1. beatos non cognoscere omnia futura
 contingentia, nec omnes aliorum liberas cogitationes.
 Ita communiter Theologi, estque sententia S. Dionysii
 & aliorum SS. Patrum asserentium angelos inferiores
 superioribus illuminari, & aliquarum rerum nescientia
 purgari: & colligitur ex cap. 10. Danielis, ubi refertur
 vnum angelum beatum per tres hebdomadas restitisse
 alteri

alteri item beato, utroque illorum pro utilitate sibi commissi contendente, & quid Deus fieri vellet, nesciente: & S. Matth. 24. vbi Christus dicit beatos angelos iudicij extremi neque diem neque horam scire.

Dicendum 2. quemlibet beatum perfecte & clare cognoscere omnia fidei nostræ mysteria. Probat ex Apost. 1. Cor. cap. 13. vbi loquens de fidei mysterijs dicit: *Videmus nunc per speculum in enigmate: tunc autem facie ad faciem.* Probat 2. ex S. Greg. lib. 18. mor. cap. vlt. in fine. *Hæc viso nunc fide inchoatur; sed tunc in specie perficitur; quando coæternam Dei sapientiam, quam modo per ora prædicantium quasi per decurrentia flumina sumimus, in ipso suo fonte bibemus:* & S. Aug. lib. 20. de ciuit. cap. 1. *Quid videbimus nisi Deum, & omnia illa, quæ nunc non videmus credentes, &c. hic credimus, illic videbimus.* Probat 3. ex eo, quod præmium debet correspondere merito: atqui fidei meritum in eo præsertim consistit, quod firmiter propter auctoritatem Dei reuelantis credantur illa, quæ obscura sunt & inevidentia: ergo fidei præmium in eo consistere debet, ut eadem illa euidenter & clare cognoscenda proponantur.

Dicendum 3. quemlibet beatum omnes rerum species & genera, omniaque scientiarum naturalium obiecta cognoscere; seu ea omnia perfecte scire, quæ ab homine vel angelo naturaliter sciri possunt. Ita S. Thom. art. 8. in resp. ad 4. hoc constat; tum ex eo, quod non minus credibile sit, cuiuslibet beatorum Deum perfectam rerum omnium scientiam communicaturum, quam communicauerat Adamo in statu innocentia, ut docet S. Thomas q. 94. a. 3. cum status gloriæ longè sublimior & perfectior sit; tum etiam ex eo, quod, cum beatitudo sit status omnium bonorum aggregatione perfectus, requirit, ut intellectus beati ea omnia cognoscat, quæ requiri possunt ad naturalem sui perfectionem, & ad explendum appetitum sciendi rectæ rationi consentaneum, qui ipsi naturaliter inest: atqui talis est rerum omnium naturalium cognitio: ergo, &c.

Dicendum denique quemlibet beatum ea omnia cognoscere, quæ ad illum speciali modo spectant; v. g. angelos hominum Custodes scire perfecte ea omnia, quæ ad eorum gubernationem conducere quocumque modo possunt; item quemlibet sanctum cognoscere omnes orationes, quæ ad illum diriguntur, & omnia, quæ ab hominibus viatoribus in eius honorem fiunt.

Probatur 1. ex illis S. Petri verbis epist. 2. c. 1. *Dabo operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis;* quibus significat curam & sollicitudinem, quam seruaturum se dicit in statu gloria pro salute fidelium; vnde sequitur eum in illo statu cognoscere omnia, quæ ad eorum salutem spectare possunt; hæc enim cognitio ipsi, utpote primo & summo totius Ecclesiæ post Christum Pastori, maximè competit.

Probatur 2. ex Conc. Senonensi in decretis fidei, cap. 13. vbi damnantur hæretici, qui dicunt nostras orationes à sanctis non cognosci, eosque proinde à nobis non debere orari; diciturque *eum facile intellecturum, quam id falsum sit, qui non ignorat Sanctis peruium esse omniforme diuinitatis speculum, in quo, quidquid eorum intersit, illucescit.*

Hinc sequitur (quod notandum est) fieri posse, ut aliquis beatus, qui meritis ac proinde gloria minor est, plura in statu beatitudinis sciat & cognoscat, quam alius, qui gradum sanctitatis & gloria superiorem obtinet; quia scilicet illius specialis conditio hanc cognitionem exigit, huius verò minime; nec propterea quidquam huius gloria & felicitati detrahatur; siquidem, ut rectè dixit S.

Aug. lib. 5. Confess. cap. 4. Deum alloquens:

*Beatus est, qui te nouit, etsi alia nesciat; qui
verò te & alia nouit, non propter illa
beatior, sed propter te
solum.*

SECTIO VI.

An omnes beati aequaliter Deum videant.

Cum (vt dicit S. Aug. lib. 1. de Trinit. c. 9. & 15.) in visione clara Dei sit tota merces, visioque illa sit summum nostrum bonum, vnde communiter Theologi essentialem hominis beatitudinem in ipsa Dei visione constituunt; hinc intelligi potest, cum quaeritur, an beati aequaliter Deum videant? idem esse ac si quaeratur, an omnes beati aequalem gloriae gradum obtineant?

Dicendum est igitur sanctos in caelo non aequali modo videre Deum, nec aequaliter esse beatos. Huic veritati, quae de fide est, oppositus est error Iouiniani, qui (vt testatur S. Hieronymus lib. 2. cont. Iouin.) asseribat nullam esse inter beatos, siue in ratione meriti, siue in statu gloriae, inaequalitatem.

Refellitur hic error, & nostrae fidei veritas probatur 1. ex scriptura S. Ioan. 14. *In domo Patris mei mansiones multae sunt: 1. ad Cor. cap. 15. Stella à stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum: & cap. 3. Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem: & 2. ad Cor. 9. Qui parce seminat, parce & metet.*

Probatur 2. ex communi consensu totius Ecclesiae, quae sanctissimam Dei matrem super omnes choros angelorum in caelestibus regnis exaltatam esse praedicat.

Probatur 3. ex S. Gregorio lib. 4. mor. cap. 31. *Quia in hac vita discretio est operum, erit in illa procul dubio discretio dignitatum.*

Obijciebat Iouinianus parabolam operariorum S. Mat. 20. quibus, licet inaequali tempore & labore operantibus, aequalis merces vnus denarij reddita est. Resp. cum S. Aug. Ser. 59. de verb. Dom. cap. 4. per aequalitatem denarij cuique operariorum soluti, intelligendam esse aequalitatem durationis in beatitudine; haec enim in omnibus aeterna futura est: vel cum S. Thoma 1. 2. q. 5.

a. 2. per denarium intelligi obiectum beatitudinis, quod in se vnum idemque est pro vnoquoque beatorum scilicet essentia diuina, quæ eadem ab omnibus clare videbitur. Quæ tamen æqualitas durationis vel obiecti, non impedit inæqualitatem visionis & fruitionis ipsius obiecti pro ratione inæqualium meritorum cuiuslibet beati: etenim, vt rectè docet S. Thom. 1. p. q. 12. a. 6. ille, qui plus habuerit de charitate, plus participabit de lumine gloriæ, ex cuius proinde maiori, vel minori intensi-
one secundum mentem S. Doctoris prouenit maior vel minor perfectio visionis beatificæ.

TRACTATUS III.

De sanctissimæ Trinitatis Mystério.

Cum ex omnibus Christianæ fidei mysterijs nullum sit, quod aut violentius demon iam ab initio nascentis Ecclesiæ impugnaverit, mysterio sanctissimæ Trinitatis, aut in eius impugnatione pertinacius perseverauerit (vt satis euincunt Arrianorum, Sabellianorum, Patripassianorum, Macedonianorum hæreses, & alix similes pestes ex abyssi puteo emissa, quæ tot in Ecclesiâ strages ediderunt) ideo maximi interest fidem sanam & perfectam de tam sublimi & ineffabili mysterio concipere & seruare; ita vt illius face prælucente verum à falso, certum ab incerto in re tanti momenti secernere valeamus; præsertim cum (vt rectè dixit S. Augustinus lib. 1. de trinit. c. 5.) *Nec vllibi periculosius erreretur, nec ali- quid laboriosius quaratur, nec quidquam fructuosius inueniatur.* Et quoniam non humanæ solum, sed etiam angeli-
cæ mentis captum longè superat; ideo ad explicandas
taua